

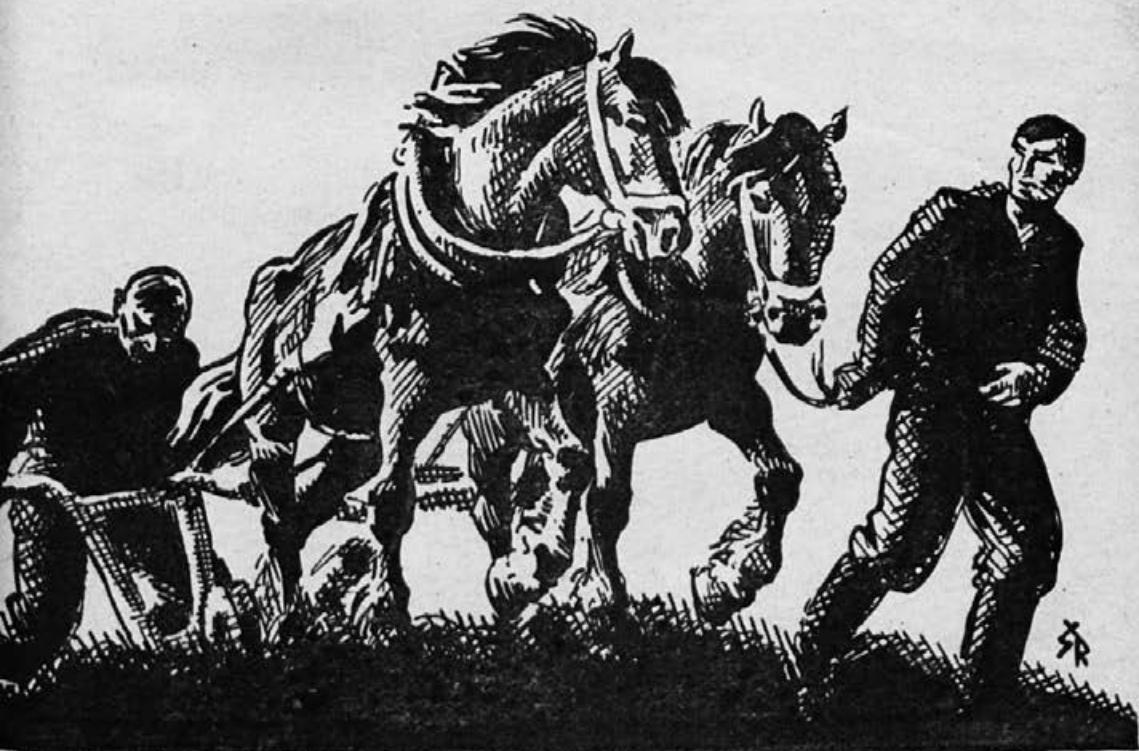
APRIL

Leto XV. Št. 4.

Gruda

Mesečnik za kmetško prosveto

VSEBINA:

Jože Danev: Vstani, tlačan! — Jože Danev: Ob vstajenju. — Joško Tomažič: Naše naloge in cilji. — Jakob Silc: Vas in mesto. — Naši proračuni. — Razlaga tujih besed. — Svctovna cpazovalnica: Slovenska Koroška. — Kaj se godi v Rusiji? — Albin Podjavoršek: Pod vaško lipo. — Kmetijski materi. — Materinski dan. — Amona: Vzorci za kvačkanje. — Kako se bomo poletni oblekle? — Kdo ima dobiček? — Za naše zdravje. — Skrbimo za zelenjavo. — Za kuhinjo. — Praktični nasveti. — Bodimo pametni. — Miško Kranjec: Pravljičica o ljubezni. — S. M.: Kako maskiramo. — Odmevi iz naših vasi. — Dašek: Denar in njegovi sorodniki. — Peter Rutar: Mreža bele groze. — Jože Jermančič: Pomlad v vinogradu. — Za prosti čas naj pride smeh v vas.

Mesečnik za kmetško prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1. ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 1, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno-čerkovni račun »Grude« ima št. 13.440

Izdaja Zveza kmetiskih fantov in deklet ● Za uredništvo odgovarja Ivan Albreht, oba v Ljubljani Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uredništvo obvešča

● *Vsem sotrudnikom.* To številko smo morali radi velikonočnih praznikov nekoliko poprej zaključiti. Polagoma pride vse na vrsto.

● *Marija.* Za prispevke iskrena hvala! Žal, je za to številko prepozno. Članek homo objavili ob priliki, pesem bo pa morala čakati drugega vstajenja. Pošljite še kaj! Pozdravljena!

● *A. Š. C. P.* Članek prejeli. — Hvala. Priobčen bo nekoliko skrajšan. Le vadi se in piši, ker imaš zdrave misli. Pričakujemo nove pošiljke! Pozdravljen!

● *F. V. D.* Tvoj članek pride na vrsto najbrže prihodnjic. Bo tudi treba krajšati. Pozdravljen!

● *P. P. G.* Za poslano — najlepša hvala! Bilo je že prepozno. Drugič pošljite nekoliko poprej. Pozdravljena!

● *L. H. M. S.* Pesmi prejeli. Hvala! Nekaj bomo objavili. V bodoče upoštevaj časovne prilike in letne dobe, ker se moramo tudi mi na to ozirati. Veselilo nas bo tvoje stalno sodelovanje. Pozdravljen!

● *M. P. O.* Spis prejeli in ti bomo odgovorili pismeno. Pozdravljena!

● *N. Z. R.* Zahvaljujemo se ti za pošiljko. Je posrečeno in se vidi, da razumeš potrebe uredništva in želje naših naročnikov. Priporočamo se še za bodoče. Pozdravljen!

Največji slovenski denarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Lastne rezerve nad	Din 26.000.000—
Prirastek novih vlog v januarju 1938	„ 14.075.000—
Prirastek novih vlog v februarju 1938	„ 10.694.000—
Prirastek novih vlog v marcu	„ 10.572.000—

Vloge vsak čas razpoložljive.

Za vsa obveza hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

4.

APRIL 1938.

XV.

Jože Danev:

Vstani, tlačan!

Vstani, tlačan!

*Glej, tvoja gruda se drami, vstaja
iz mrzlih dni, iz temnih noči
v nov dan...*

*Čuj, vaščan teptan,
zemlja se maje — nebo se temni;
veliki petek je — tvojih dni.
Kot krvava sraga mesec nad zemljo
blešči
in čaka tvojega sonca, moči.*

*Vstani! Oprosti si dušo okov,
krikni do neba, da čuje te Bog
zemlja je tvoja — ti njen si gospod,
iz tvojih je žuljev rasel nje plod,
v svojem si znoju trpěl, se boril,
bičan bil, kronan od rabljev nešteti,
na oder postavljen, opljuvan, prezrt.
Za plašč tvoj še danes vadljajo, —
kot v cerkvi ob smrti Boga,
pred kočo tvojo biriči ragljajo.*

*Vstani, grude gospodar,
koso pripravi in srp —
tvoj čas prihaja, tvoj dan se budi,
čuj klic Velike noči!*

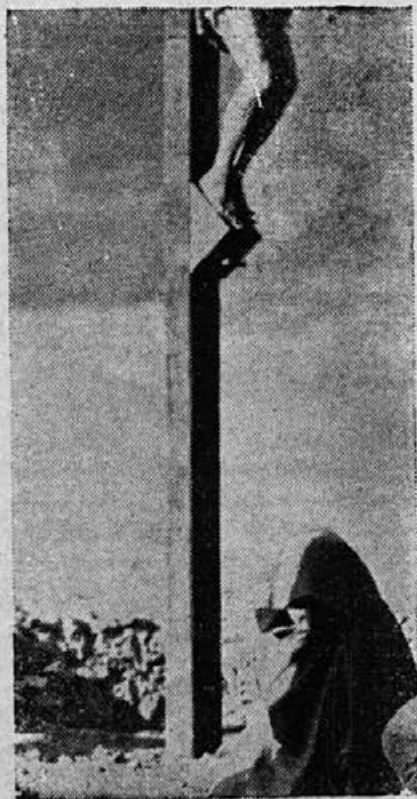
Ob vstajenju

Na Veliko soboto zjutraj oznanijo odvezani zvonovi začetek največjega praznika — Velike noči. Pred našimi cerkvami zažare ognji in njih blagoslovljen žar prinese otroci domov na ugasla ognjišča. Odprla se bodo vrata naših kmet-

ske izbe. Vas vstaja in zemlja zopet kliče na delo, plug in brana sta pripravljena, za njimi pride še kosa in srp.

Velika noč nam odpira vrata v nove dni. Stopili bomo na prerojeno in poživiljeno našo grudo samozavestni in vztrajni za zmago kmetijske ideje, za kulturno in gospodarsko vstajenje naše vasi.

Na ugasla vaška ognjišča bo ponesla kmetijska mladina ogenj stare pravde, ki je zažarel pred Markovo cerkvijo v Zagrebu, ko je obsodila gosposka na smrt prvega borca za kmetijsko svobodo — Matijo Gubca. Ob tem ognju se bodo

skih domov, prečiščenih in prenovljenih za ta veliki dan. Med našimi polji se bodo vile procesije in velikonočni blagoslov bo padal na nje, ki nam obetajo novega kruha in novega življenja.

V zimskih večerih so se zbirali vaščani okoli peči, kramljali in premišljali svojo težko usodo. Težke so včasih misli na grunt, na slabo letino, na davke, na boleznin in nezgode, ki se vrste, kakor dnevi velikega tedna — tihi in bolešni. Velikonočno sonce je zopet zažarelo in s svojimi toplimi žarki prodrlo v kmet-

prebujala otrpla kmetijska srca k novemu življenju.

Kakor so velikonočne procesije izraz zmage Boga nad smrtjo in grehom, tako bodo kmetijske manifestacije izraz zmage in vstajenja nad tlačanstvom.

Naše naloge in cilji

Eden prvih ciljev je nuditi vaški mladini *priliko za izobrazbo*, ki je glavni pogoj za življenjsko borbo. Ljudska šola ne daje kmetškemu človeku dovolj podlage za življenje, ki tudi od njega zahteva vedno več. Tudi nimajo vsi prilžnosti in sredstva, da bi se dalje šolali. Zato jim je pa v društvu dana možnost za samoizobrazbo s predavanji, tečaji, poučnimi izleti, knjigami in časopisi.

Najbolj važen cilj pa je, vzgojiti mladino v kmetški zavesti in kmetškem duhu.

Dandanes je kmetško delo tako slabo plačano, življenje na vasi tako težavno, zato mnogi pojmujejo to delo kot poniževalno, kmetški stan pa kot manj vreden. Beg z dežele v mesta je posledica slabega socialnega stanja vasi in takega napačnega pojmovanja kmetškega dela. Zato tudi mnogi kmetški ljudje, če jih kdo vpraša po poklicu, povedo vse drugo prej, kot pa da so kmetje ali kmetški delavci. Zato je treba že mladino vzgojiti v spoznanju, da je kmetško delo *temeljno*, torej ne manj vredno, temveč enakovredno z drugimi poklici in zasluži med njimi prvo mesto. Če so drugi poklici šolani in izučeni za svoje delo, vedimo, da se tudi kmetški človek mora svojega dela priučiti in navaditi ter ni nikakor umestna krilatca »nič ne razumeš, si dober za kmeta«. Ne, ravno nasprotno: vsak drug poklic se izuri samo v *svoji stroki*, pa še to pod strokovnim vodstvom. Kmet pa mora biti podkovan v *raznih strokah*, ker je kmetovo delo raznovrstno. Še v tem je večinoma samouk, ker nima prilike za strokovno izobrazbo, uči se kvečjemu pri svojem očetu ali ob zgledu sosedov. Če opravlja težko delo po 14 in več ur na dan, včasih s pomanjkljivim orodjem in ob slabi hrani, pač zasluži upoštevane in izboljšanje življenjskih pogojev.

Z zahtevo, dati priznanje kmetškemu delu, prirejajo naša društva kmetške

praznike, povorke s predstavami kmetškega dela in skupinami iz življenja na vasi, tekme koscev, žanjic itd.

Člani kmetško-mladinskega gibanja nosijo kot znak zeleno štiriperesno deteljico — simbol sreče in kmetstva, ki ga imajo tudi sorodne organizacije na Češkoslovaškem, Poljskem in v Bolgariji. V skupinskih nastopih se poslužujejo svojih noš: dekleta »dečve« in »zavijačke«, fantje pa zelenih sraje.

Prav tako uvaževanja vredno je dejstvo, da se člani Društev kmetških fantov in deklet vadijo samostojnega mišljenja in presojanja vsega, kar jih obdaja, vsega kar čitajo, kar slišijo in vidijo, skratka, učijo se misliti s svojo glavo in nato delati po svojem najboljšem prepričanju za skupno korist. Iz društev izhajajo fantje in dekleta strumni, samozavestni, brez kričave bahavosti, z razvitim čutom za poštenost in pravičnost, ter pripravljeni pomagati svojemu bližnjemu.

Praktičnemu gospodarstvu in strokovni izobrazbi posvečajo naše organizacije potrebno pažnjo s tem, da pošiljajo svoje člane v kmetijske in gospodinjске šole, na prakso v inozemstvo, ter širijo med njimi strokovni tisk.

Dalje je dolžnost društev skrbeti mladini za zdravo in pošteno razvedrilo in zabavo v prostem času. Mladina ima pravico do življenja in tudi pravico do primernega veselja. Zato jo je treba odvracati od slabe tovarišije, »po kateri rada glava boli« in ji v zameno nuditi zdravega, dobrega razvedrila. To dosega naša društva z družabnimi sestanki, izleti, igrami in raznimi programi ob prireditvah in v športnem udejstvovanju v smučarskih, kolesarskih in drugih odsekih. Vse to je del obširnega dela, ki ga naša društva vršijo in ki se po krajevnih prilikah in potrebah razširi in poglobi.

Fantje in dekleta! Le krepko naprejte po načrtani poti. Naša društva naj bodo žarišča, ob katerem naj najde vsak za-

točišče, vir izobrazbe in torišče dela. Kjer pa še lastnih društev nimate, pa prav tako na delo, sedaj je pravi čas za to. Le v slogi in delu bomo zmagali, zato nič odlašanja, nič čakanja, drugi za nas ne bodo delali, pač pa si moramo

sami pomagati na noge po geslu: »Kmet pomagaj si sam in Bog ti bo pomogel!« V vsaki vasi mora biti kmetska mladina organizirana in na delu, ker le potem si bomo tudi na vasi ustvarili lepše življenje.

Jakob Silc:

Vas in mesto

Že zunanja oblika mesta in vasi živo govori in potrjuje ločitev ljudi v razne ustanove, ki žive na vasi in v mestu. V mestu vidimo udobje, tlakovane snažne ceste, bajne parke, velike palače, ki prikazujejo v izložbah trgovin vse mogoče stvari. Nepregledne vrste avtomobilov in vozovi električne cestne železnice služijo mestnemu življenju, ki je gospodar številnim vasem, saj v mestu so najvišja oblastva, sodišča, poveljstva vojske in žandarmerije, davkarije, politične in cerkvene vrhovne oblasti ter gospodarske, kulturne in razne druge centrale. Skratka, vas je v vsem podrejena mestu.

V kmetskem človeku vzbudi vrvež mesta grenko vprašanje, kdaj in kdo je tako strogo ločil življenje vasi in mesta. V živih, očarujočih večernih predstavah gledališč, kinov in plesnih dvoran tone mestni človek večer za večerom. Sladki obrabi in roke ter druge številne okolnosti pričajo, da ne ve, kaj je pomanjkanje v hrani in obleki, kakor to živo ve kmetski človek. V svoji nadrejenosti zbira mesto tvarine iz vasi, da vzdržuje in gradi svojo notranjo in zunanjo udobnost.

Vas mora vzdrževati

mestno udobnost in bogastvo v hrani in obleki. Skrbeti mora za lepe razkošne stavbe, ki se šopirijo v mestih. Tu je izobilje, v neorganizirani vasi pa revščina.

Revščina kriči

Zalostno sliko daje vas, ko iz kmetske hiše glasno kriči pomanjkanje te in one stvari. Člani družine nimajo potrebne obleke, primanjkuje jim zadostne hrane, dolg posojilnici in trgovini se veča. — Eksekutor izterjuje zaostale davke. Iz vsega tega nastaja v družini prepir; pride bolezen, treba je zdravnika in končno še bolnišnice. Zopet veliki stroški, ki se še zvečajo z računom sodišča, ki je vodilo pravdo med nesložnima sosedoma. Vse razpoložljive dobrine odda vas zopet mestu, sebi pa pridržijo le najnujnejše. Po blatnih cestah v gozdu in na po-

lju, v dežju in mrazu vidimo kmetskega človeka, ki se trudi dan za dnem vse življenje.

Boj krivic

Napovejmo boj tem krivičnim uredbam današnje človeške družbe. Čvrsto primimo za delo z organiziranjem vasi za odpravo krivic, da se bomo znebili oderuhov in drugih nadlog. Stavimo svoj kmetski program in složno delajmo, da bo naša vas dosegla vse, kar ji gre. Delajmo pogumno in vztrajno in zmagali bomo!

Prav vesele velikonočne praznike iskreno želi svojim naročnikom, čitateljem, so-trudnikom in inserentom

»GRUDA«

Naši proračuni

1. Državni proračun

V vseh demokratičnih državah je navada, da predloži vlada zastopnikom ljudstva, poslancem v parlamentu, vsako leto svoj gospodarski načrt za odobritev. Ta načrt, ki ureja vse državne dohodke in izdatke za prihodnje leto, se imenuje *državni proračun* in je najvažnejše delo vsake vlade, saj ureja vse gospodarsko in tudi politično življenje v državi. Pravi ljudski zastopniki, ki hočejo res delati samo za interese ljudstva, so postavljeni zato s predložitvijo proračuna pred zelo odgovorno nalogo, kajti ne more jim biti vseeno, kako in odkod črpa država sredstva za svoje izdatke. Ljudski zastopniki morajo tudi dobro poznati potrebe ljudstva in jih upoštevati.

Dohodki države

Najvažnejši dohodki države so davščine v različnih oblikah, katere pa nosi na svojih ramenih skoro izključno le delovno ljudstvo. Poleg direktnih ali neposrednih davkov (zemljarina), imamo še najrazličnejše druge (carine, takse, pristojbine, trošarine na sladkor itd.). Ker so pa v zvezi z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, jih plačuje ves narod in so navadno še bolj donosni kot direktni davki. Pa tudi druge dohodke ima država, ki pa se niti po višini, niti po važnosti ne dajo primerjati z davščinami. Najpomembnejši so državni monopoli, dohodki železnice, pošte in dohodki iz državne imovine (rudniki, industrijska podjetja, državna posestva).

12 milijard

Tudi v naši državi je z zakonom urejeno, da se mora predložiti proračun v odobritev poslancem, ki pa niso izvoljeni s tajnimi volitvami kot na Češkem, v Franciji in drugih demokratičnih državah. Naš proračun za proračunsko leto 1938/39 (proračunsko leto začne s 1. aprilom in traja do 1. aprila prihodnjega leta) izkazuje 12 milijard in 180 milijonov izdatkov, kar je za 1 milijardo in 270 milijonov več kot lansko leto. V prvi vrsti bodo čutili povišanje državnega proračuna kmetje, saj znaša celotno povišanje davščin 535 milijonov dinarjev. Ustanovljeni bodo tudi posebni državni in banovinski cestni fondii, za katere so ravno tako predvidene nove davščine in nove dajatve. Vrh tega so zvišane uvozne carine za 120 milijonov dinarjev, dohodke od povišanja sodnih taks pa se ceni na 111 milijonov dinarjev. Pri vsem tem pa vidimo, da znaša proračun za ministr-

stvo socialne politike in narodnega zdravja pri obupnih zdravstvenih in higijenskih razmerah naše vasi le 245 milijonov dinarjev in proračun za kmetijstvo le 126 milijonov dinarjev. Od povečanja teh izdatkov bi imela naš kmet in delavec — seveda pri decentralizirani državni ureditvi — vsaj nekaj koristi.

Banovinski proračun

Kakor vlada za vso državo, tako izdelava tudi banski svet vsake banovine proračun za svojo banovino. Po ustavi od 3. septembra 1931 je bila vsa država razdeljena na 9 banovin; ena izmed teh je Dravska banovina, ki obsega vse ozemlje Slovenije v Jugoslaviji. Banovine so prevzela razne posledice države nase. Radi centralistične ureditve države pa banovine ne morejo samostojno voditi in urejati vsega svojega gospodarstva.

Dohodki banovine

Glavne dohodke dobi banovina od države iz raznih centralnih fondov, največ pa od banovinskih davščin in doklad na državne davke in od raznih trošarin. Vse banovine oddajajo tudi del banovinskih doklad v centralne fonde in iz njih jim država daje prispevke po številu prebivalcev. V tem je pa Slovenija občutno prizadeta, ker državi več da, kot druge banovine, dobi pa manj, ker ima manj prebivalcev.

Letošnji proračun Dravske banovine znaša 129 milijonov 800 tisoč dinarjev (lani malo manj kot 120 milijonov), to se pravi, da je preračunano v bodočem letu toliko dohodkov in določeno istotoliko izdatkov. Radi velikih izdatkov, ki jih ima banovina, je ta znesek razmeroma majhen, ker je država letos preložila na banovine razna bremena, tako na primer vzdrževanje šol. Zato se je moral letošnji proračun zvišati. Zvišal se je tudi radi tega, ker

*Sv. Izidor ovčice pase,
žvižga, poje v lepe dni;
če želimo si veselje,
»Gruda« nam ga naredi.*

mora banovina odplačevati 63 milijonov dinarjev, ki so bili nakazani Zadržni zvezi v Ljubljani.

Kako smo obdavčeni

K vsem celotnim izdatkom ne prispeva država niti deseti del, zato je pa morala banovina povišati samoupravne davke (banovinske doklade). Tako pride na vsakega kmetijskega prebivalca v Sloveniji 138 din banovinskega davka, v Savski banovini (na Hrvaškem) 98 din, v Moravski banovini (Srbija) pa samo 34 din. Da krije svoje izdatke, mora banovina iskati posojila. Tako odpade na vsakega kmetijskega prebivalca v Sloveniji 13 din banovinskega dolga.

Poleg teh dajatev pa moramo Slovenci plačati tudi visoke državne davke.

Sestavljanje proračuna je pokazalo sliko slovenskega gospodarskega stanja in izkazalo se je, da trditve o bogastvu Slovenije ni resnična. Skupni narodni dohodki v Sloveniji so padli od l. 1936. skoraj za pol milijarde dinarjev!

Izdatki

Potrebe so pa velike. Sole so v slabem stanju, javna dela čakajo. Tako bi n. pr. potrebovali za ureditev vseh hudournikov 150 milijonov, izdali smo pa samo 17 milijonov dinarjev. Dalje banovino mnogo stane vzdrževanje cest, saj je v Sloveniji od vsakih 100 km cest samo 18 km državnih, ostalih 82 km pa banovinskih, dočim je v drugih banovinah na vsakih 100 km 42 km državnih.

Proračun je tudi pokazal, da dolguje država naši banovini 8 milijonov 800 tisoč dinarjev za bolniške stroške.

Zahteve našega gospodarstva so velike in jim ne moremo ugoditi, ker je premalo sredstev. Kljub temu, da plača Slovenija mnogo, dobi od države in iz centralnih fondov mnogo premalo. Če bi imeli svojo samoupravo, to se pravi, če bi naš denar ostal doma, bi to vsemu našemu gospodarstvu zelo koristilo in nam bi se lahko boljše godilo.

Razlaga tujih besed

● **Kolektiven** pomeni skupen. To besedo slišimo večkrat v zvezi z Rusijo, kjer uvajajo kolektivno gospodarstvo, to pomeni, da je zemlja, rudniki, tovarne itd. skupna last vseh. Ves dohodek in dobiček je skupna last in ga upravlja država sama. Kolektivna varnost je pogodba več držav, ki sklenejo, da bodo skupno branile posamezno državo v slučaju vojne. Kolektivno pomoč bi imenovali takrat, če bi recimo ob požaru vsi vaščani skupno pomagali prizadetemu.

● **Generacija** je rod, pokolenje. Često govorimo o predvojni in povojni generaciji. Predvojna generacija so tisti ljudje, ki so vstopili v življenje še pred vojno in so zdaj že mrtvi ali pa starčki. K povojni generaciji prištevamo ljudi, ki so rojeni po vojni. Mlade generacije prinašajo vsakemu narodu po navadi nove ideje in cilje, ker bolj čutijo potrebe in zahteve časa.

● **Orientacija** pride od besede Orient, ki pomeni vzhod, vzhodne kraje (Azijo). Orientirati se pomeni razgledati se, najti pravo smer. Hribolazec se v hribih orientira po znamenjih, potnik po soncu, zvezdah itd. Kdor se n. pr. dobro znajde v novih razmerah, v novih krajih, pravimo, da se je orientiral. Poznamo tudi politično orientacijo, ki pomeni, s kom kdo drži, na katero stran se nagiba.

● **Koncentracija** je zbiranje, združevanje. Kdor pri premišljevanju o kakšni hudo zapleteni stvari zbere svoje misli, pravimo, da se je

koncentriral. Poznamo koncentracijsko vlado, ki jo sestavlja več strank. Nekatere države imajo koncentracijska taborišča, to so določeni kraji, kamor vlada pošlje vse politične nasprotnike in jih tam zastraži. Koncentracija vseh sil je v današnjih časih za Slovence zelo važna, brez ozira na politično gledanje se moramo združiti, da bomo lažje branili svoje pravice.

● **Ignorant** pride od latinske besede ignomus (ne vemo) in pomeni nevedneža. Kdor nima o kakšni stvari prav nobenega pojma, mu pravimo ignorant. Nevednost je ignoranca. Če srečaš znanca in ga namenoma prezreš, tedaj si ga ignoriral, hote ga nisi poznal.

● **Sabotaža** je zlobno uničevanje ali poškodovanje tuje ali javne lastnine, oviranje prometa ali dela v podjetju. Kdor to sabotazo vrši, je saboter.

Dobro meri in zadeni,
»GRUDE« zvesto se okleni!

Slovenska Koroška

Čigava je Koroška?

Stari Slovenci so se naselili že v letih 365. do 595. po Kr. r. po krajih, kjer prebivajo še danes; le da je obseg današnje slovenske Koroške za dve tretjini manjši, kot je bil v začetju.

Temu so priča nešteta slovenska imena krajev, kjer živijo danes sami Nemci.

Slovenci so bili v prvih stoletjih po naselitvi v teh krajih samostojen narod in so si znali ohraniti politično svobodo skoraj tisoč let. Iz 8. in 9. stoletja so nam znana imena slovenskih županov in vojvod: Valuk, Volkun, Gorazd, Hotimir. Nekako iz 8. stoletja imamo prva zapisana poročila o ustoličevanju koroških vojvod na Gosposvetskem polju. Slovenski Korošci so si tam »svobodno in po svoji volji« izbirali vojvodo-kneza, ki jim je moral obljubiti, da bo pošteno in pravično vladal ljudstvu, tako, kot mu to predpisuje »stara pravda«.

Potujčevanje

V 9. in 10. stoletju pa pričenjajo vedno silneje vpadati na koroško ozemlje tuji narodi, predvsem Nemci. V teh letih se je začela širiti med slovenskim ljudstvom na Koroškem krščanska vera. Italijanski in nemški škofje so na slovensko ozemlje pošiljali svoje misijonarje, ki so vsak v svojem jeziku razširjali med Slovenci Kristusov nauk. Tujci so hoteli pridobiti nad temi kraji oblast. Zato so pogosto pošiljali nad »poganske barbare« (Slovence) tudi oborožene vojske, ki naj bi z ognjem in mečem prisilile pogane k pravi veri. (O teh bojih med pogani — Slovenci in kristjani — tujci, je Prešeren spesnil znano pesem: »Krst pri Savici«!) Vpliv in moč Nemcev je bila večja od italijanske.

Nemški misijonarji in duhovniki so prvi pričeli ponemčevati Slovence na Koroškem s svojimi pridigami, molit-

G
O
S
P
A

S
V
E
T
A

na znamenitem Gosposvetskem polju pri Celovcu na Koroškem

vami itd. Nekaj sta začasno rešila sveti Ciril in Metod, ki sta v slovanskem jeziku učila Kristusovo vero. Toda nemški škofje, ki so že oba sveta brata hudo preganjali, so po njuni smrti pregnali vse njune učence na jug in si s tem zagotovili oblast nad koroškimi Slovenci.

Stare pravice

Počasi, stoletje za stoletjem se je večal pritisk s severa: za duhovniki so prišli trgovci, za temi vojaki in nazadnje tuji knezi. Korošci so se krčevito branili številčno močnejšemu narodu in so si znali dolgo ohraniti svobodo: v 13. stoletju je bil na Koroškem vojvodskem dvoru uradni jezik slovenščina in koroški kmetje so do 15. stoletja ustoličevali po starodavnem obredu vojvode na Gosposvetskem polju. Pozneje so jim vladali sicer nemški knezi, a so se morali podrediti starodavnemu običaju in govoriti pri ustoličenju po slovensko in ljudstvu obljubiti starodavne pravice, če so hoteli, da bodo Korošci njihovo oblast priznavali.

Zasužnjevanje

Nemška sila je bila zmeraj večja. Nemški knezi so postajali vedno močnejši. Manjše nemške grofije so se združevale, dočim so Slovenci ostajali manj povezani med seboj. Korošce so ločile od ostalih Slovencev visoke Karavanke, čez katere je bil težak prehod. Zato so svoje pridelke prodajali na sever, med tujce. Visoki davki, večne vojske po koroškem ozemlju, vpadi Turkov, prirodne nesreče (potresi, kuga, kobilice), je ljudstvo tako izželo, da so mnogi zapustili svoje domove in si iskali kruha v mestih, ki so prav tedaj nastajala. S severa pa so se na zapuščene domove Korošcev priseljevali bogati nemški kmetje, ki so bili pogosto deležni podpor: plačevali so manjše davke in imeli so tudi večje politične pravice.

V bivši Avstriji, smo bili Slovenci pod pritiskom velenemštva, ki si je po slovenskih tleh utrlo pot do Jadranskega morja. In za to je šlo: Velika Nemčija ne more obstajati, če nima izhoda na južno morje.

Miklas, zadnji predsednik Avstrije

Po vojni

Po svetovni vojni je prišel del Slovencev v svobodno državo Jugoslavijo, del pod Italijo, nekaj pod Madžarsko in 100.000 Korošcev pod Avstrijo. — Po določenih mirovne pogodbe v Senžermenu, so imeli koroški Slovenci pravico sami odločiti: ali za Jugoslavijo, ali za Avstrijo. Dokazano je, da so Avstrijci ki so jih podpirali Italijani in Angleži, plebiscit krivično izvedli, da je glasovalo za Avstrijo kakih 4000 Nemcev iz Nemčije, ki so jih dva dni pred plebiscitom Avstrijci proglasili za »Korošce«. Kljub temu pa so se Slovenci južno od Drave v večini izrekli za Jugoslavijo.

Po plebiscitu, ki je za Slovence tako nesrečno izpadel, so koroški Slovenci leto za letom izgubljali zadnje ostanke politične in kulturne svobode. Niti ene čisto slovenske šole niso več imeli, en sam slovenski list je izhajal in ko je Dollfuss vpeljal diktaturo, je prepovedal tudi zadnjo politično stranko koroških Slovencev.

12. marca 1938 pa je vkorakala nemška vojska v Avstrijo in jo združila v

Veliko Nemčijo. S tem so tudi koroški Slovenci pripadli nemški državi. S priključitvijo Avstrije k Nemčiji je prenehala tudi za Slovence veljavnost senžermenske pogodbe in plebiscita leta 1920. Hitler je priključitev Avstrije k Nemčiji opravičeval in dokazoval s tem, da mora isti narod pripadati isti državi.

Po ugotovitvi najbolj zagrizenih Nemcev je danes na Koroškem še vedno 70 tisoč Slovencev in po vseh pravicah je Koroška slovenska zemlja in mora to tudi ostati. Upajmo, da bo Slovincem narodno-socialistična Nemčija bolj pravična, kakor jim je bila klerikalna Avstrija!

Kaj se godi v Rusiji?

To vprašanje si prav gotovo postavi vsakdo, ki bere ali sliši o vsem mogočem v tej veliki slovanski državi. Vsi vemo, da je dobila ta država povsem nov obraz in da je bilo njeno življenje s temelja preurejeno. Še pred koncem svetovne vojne je bila izvedena velika krvava revolucija, ki so jo organizirali in izvedli komunisti. Ti so odstranili vse kar je bilo starega, vse kar je imelo količkaj duha po prejšnji carski vladavini. Padale so glave, ena za drugo, kakor padajo v jeseni na naših zelnikih. Nastopili so novi ljudje z novimi idejami in novimi načrti. Ves svet je z napetostjo pričakoval, kaj bodo ti ustvarili in

ali bodo prinesli ljudem in državi srečo in lepo bodočnost, kar so do teh časov zastoj pričakovali.

Komunizem je neizvedljiv

Vladajoči komunisti so v nekaj letih opravili s svojimi nasprotniki. Kdor se jim ni vdal ali pridružil, je lahko še morda pobegnil, sicer ga je pa čakala smrt. Takoj v začetku so pričeli novi gospodarji izvajati komunistični nauk, odpravili so zasebno lastnino, s tem so odpravili kapitalistični gospodarski red in uvedli kolektivno (skupno) gospodarstvo. Vse so podržavili, zemljo, tovarne in druga podjetja. Brez dvoma je, da se je splošno stanje v Rusiji izboljšalo, posebno še za to, ker so bile pred vojno tam obupne razmere, vendar se komunistična teorija ni obnesla, niso je mogli sprovesti in spraviti v življenje. Polagoma so začeli popuščati, ker so bili pač primorani in sčasoma zopet uvedli pogojno privatno lastnino, to je, da ima n. pr. kmet že lahko nekaj lastne zemlje, živine in drugega. To pa ni več komunizem, vsaj po teoriji in zamisli ne, in Rusija dandanes tudi ni več komunistična država v pravem smislu besede.

Medsebojne borbe

Po opravljenem boju z nasprotniki, se je pričela borba med pristaši režima in to je postalo usodno za razvoj Rusije. V glavnem se delijo v dve skupini. Prvi, ki hočejo biti večni revolucionarji, do-

Jagoda¹

Vojaška parada ruske vojske na Rdečem trgu v Moskvi

sledni komunisti. Ti bi radi izvedli svetovno revolucijo in so v državi hoteli bolj podirati, kakor zidati. Vodi jih znani Trocki, Žid po rodu. Druga skupina se loči od prve v tem, da smatra delovanje prvih za škodljivo in pravi, da se nikjer ne sme samo podirati ampak tudi graditi. Slednji so se iz izkušenj nekaj naučili in se po tem tudi ravnajo. Opuštili so misel svetovne revolucije in se posvečajo v prvi vrsti domačim zadevam, potrebam lastne države. To skupino pa vodi Stalin, Rus, ki je dandanes dejanski vladar Rusije ali Zveze socialističnih sovjetskih republik (kratko: S.S.S.R.), kakor se ta država službeno imenuje.

Glave padajo

Spor med lastnimi pristaši je napravil državi ogromno škodo. Vsaj po eni strani. Po drugi strani, tako si predstavlja-

mo, pa je prinesel koristi, ker je Stalina (vladna) skupina odstranila vse, ki so ovirali pravilen razvoj državnega življenja. Žrtve so bile težke, kajti postrelili so mnogo voditeljev iz dobe revolucije, generalov, ljudskih komisarjev (ministrov), diplomatov in drugih. V marcu letošnjega leta je prišla na vrsto nova skupina prejšnjih odličnikov. Obtoženi so bili trockizma (pristaši prve skupine, ki se imenujejo po Trockem), sabotaze (oviranje napredka = prometa, uničevanje naprav itd.) vohunstva, izdajništva in podobnih političnih zločinov. Skoro vsi so bili obsojeni na smrt. Če so bili krivi, ne vemo in ne moremo vedeti. Premalo so nam znane razmere. Rusi trdijo, da so bili in ljudje so v velikih množicah zahtevali za vse smrtno obsodbo s klici: »Ubijte izdajalce domovine!«, »Postrelite pse!« Evropski časopisi pa poročajo zopet po svoje in

trdijo, da so bile vse obtožbe fingirane (namišljene) in da je vse največje zverinsko početje na svetu.

Zverinsko početje

Kot ljudi nas bo pri tem še nekaj zanimalo. Nekateri obtoženci so priznali vse, kar jim je očitala obtožnica, drugi pa so vse zanikali. Uporne so poslali v znani preiskovalni zapor Lubjanka v Moskvi. Tam so jih do priznanja pripravili z vsemi mogočimi sredstvi. Baje se poslužujejo takšnih postopkov, ki vsakega obtoženca premagajo, da se vda. Vsakega privežejo in mu vlivajo po obrazu slano vodo, ki razjeda posebno oči in strašansko peče. — Slečejo jih in takšne polivajo z ledeno mrzlo vodo. — Za tem jih polivajo s curki kropá. — Nato jih oblivajo z nekimi kisljinami, ki neznosno pečejo in žgo, da bi si človek strgal kožo raz sebe, če bi imel proste noge in roke. — Zbadajo in žgejo jih z žarečim železom, v rane pa jim vlivajo vroče olje, da človek nori. — Jetnika, ki že ni spal več noči, zaprejo v temen prostor, kjer imajo veliko sestradanih podgan, ki živenga žro... Po takšnem postopanju strejo vsakega živčno in telesno, da prizna vse, ker nima v sebi nobene volje in odpora več.

Buharin²

Krestinski³

Eno ali drugo

Ali je to res in sploh mogoče — ne vemo. Rečemo samo: če je res, potem za takšno divjaško in zverinsko početje nimamo izraza, s katerim bi ga obsodili. V tem primeru so ti ljudje gnusni izvržki človeštva in ne zaslužijo slovanškega in ne človeškega imena.

Ako pa časopisi naši ali tuji prinašajo te vesti z namenom, da blatijo slovanško državo ali pa če tudi njihovo na pol komunistično stranko in režim, potem moramo zopet kot ljudje ta način obrekovanja z vso odločnostjo obsoditi, ker je nedopustno, da bi z lažnimi sredstvi varali in vlekli ljudi za nos! Takšno postopanje je nemoralno in nekrščansko!

^{1, 2, 3} Vsi trije mogočniki so bili poleg drugih obsojeni in ustreljeni.

Časopisi pišejo . . .

— da so na gimnaziji v Nišu (Srbija) dobili učenci za nalogo vprašanja, katera oseba iz naše zgodovine jim je najljubša. Največ glasov je dobil Matija Gubec;

— da je papež na pobudo Angležev pisal voditelju španskih upornikov generalu Franku pismo, naj preneha na nezavarovana mesta in vasi, kjer so tisoči žen in otrok žrtve granat.

Pod vaško lipo

IV. Nekoliko besed o izobrazbi*

»Čim prej se izobrazimo, tem prej bomo kaj dosegli.«

Hrvatski kmetški pisatelj Miškina.
(»Gruda« XIV., str. 178.)

V časopisih, knjigah, govorih... povsod udarjajo že leta sem *izobrazbo*. Ni ga društva, posebno na deželi ne, kjer ne bi ta ali oni načeljal tega vprašanja trdeč, da le takrat bo tudi kmetu in sploh vaščanu zasijalo toliko pričakovano lepše sonce, ko bo zamogel s *svojo glavo* sam uravnati svoje življenje *po svoji volji*. Potrebo po izobrazbi čuti sleherni bitje, ki je vkovano v zakone življenja in ki je primorano z delom rok in glave in z lastno pridnostjo služiti vsakdanji ljubi kruhek. Kdor pa je n. pr. bogat, se sicer smrti ne more odkupiti, kupi pa si lahko za denar vse dobrine tega sveta. Še zdravje. Kajpada tudi izobrazbo. Ali pa mu jo bogastvo vsaj nadomešča. Kajti največji tepec ali ignoranč ima pristop v najbolj učeno družbo in njegovo besedo poslušajo radi v »najuglednejših« krogih, da je le »težak«. »Petica dá ime sloveče«, je rekel naš največji pesnik Prešeren. In življenje potrjuje znano krilatico, da je moč z zlatom otovorjenemu oslu preskočiti vsak plot, vsako obzidje. Ako si torej bogat, nisi ravno primoran skrbeti za izobrazbo, ker bodo opravili to drugi zate.

Toda — mi smo reven narod. Naše bogastvo je naša revščina: pasivna zemlja, zadolženost in prezadolženost gospodarstev, množica otrok, slaba hrana, lenoba, pomanjkanje higijene, nevdržno zdravstveno stanje družin, alkoholizem, tuberkuloza... iz vseh kotov kriči ta revščina:

*Uredništvo »Grude« izraža bojazen, da so moji članki za kmetške fante in dekleta nekoliko težki. Verujem še v duševno moč kmetške mladine, vidim nje poizkuse in napore za izpopolnitev v izobrazbi in sem prepričan, da so minili časi, ko se je našemu kmetškemu ljudstvu smelo servirati samo »lažje« blago. Naša mladina mnogo čita, tudi piše in misli. Ako pa kake stvari takoj ne razumeš, čitaj še drugič in tretjič in drugi in tretji dan, razpravljaj o vsem na sestanku v društvu in pojmi se bodo hustrili! Posebno »Gruda« prebirajte tako na svojih zborih! Prerešujte jo od prve do zadnje strani, ocenjujte, učite se in posledica bo di: *pišite sami!* Morda se bo pojavil med slovenskimi kmetškimi fanti in dekleti tudi slovenski Miškina!

— Marsikaj bi bilo drugače, ako bi si pomagal, o človek slovenski, sam, ako bi že končno enkrat odprl okna in vrata svoje hiše in glave blagodejnim žarkom izobrazbe! Lenoba, nemarnost in nevednost (neizobrazbenost) so neležljive sestre in kdor se ž njimi brati, *ne more napredovati!* Pogled po naši vasi zadostuje za ugotovitev, kje sta pridnost in izobrazbenost, sestri napredka, doma, kje kraljuje lenoba, zaniknost in duševno nazadnjaštvo, v mnogočem vzroki silovite revščine in pomanjkanja naših kmetških domov.

Priznati moramo, da se kmetška mladina, ki se udejstvuje v društvih, važnosti izobrazbe^o zaveda. Kmetški stan (in vsak stan) bo napredoval v svojih pravicah istočasno z napredovanjem izobrazbe.

Izobražen človek ne sme znati samo lepo čitati ali pisati, temveč predvsem *samostojno misliti in ustvarjati: znati si kovati svojo dobro usodo! Samostojno ustvarjati!* Ali ni n. pr. čudno dejstvo, da našega kmetškega stanu prav za prav ne zastopa kmet, temveč da ga »predstavljajo« in »zastopajo« še vedno vsemogoči kmetovi »prijateljci«, od mesarjev in birtov, do narodnega »plemstva«, advokatov (poklicnih »zastopnikov«)? Zakaj tako? Kmetu manjka izobrazba, manjka mu *predvsem: znati samostojno misliti, razumevati in žrtvovanje za skupnost, samostojno ustvarjati in ne hlapčevsko klobuk nositi v roki*. Ni sposoben, ni zmožen voditi samega sebe! To ve sam, a drugi mu priznanja zmožnosti ne bodo dali!

Zato kmetu šola, ki se dviga dostikrat kot borna sirotica sredi vasi, ne sme biti pastorka, temveč sročica življenja. Daje mu osnovno znanost, na katero *more* potem graditi nadaljnjo stavbo življenja: stavbo v napredek in srečo, pripravljajoč se za življenjsko borbo — do končne zmage. Potem se bo razmerje izpremenilo: 70—80 % kmetov ne bodo več »zastopali« različni izsesalci in zajedalci, temveč — kmetje.

Na kmetški mladini je, da se *danes izobrazijo*, da bo mogla *jutri nastopiti!*

^o Izobrazbe same nisem nameraval razlagati. Saj vse naše delo ni ničesar drugega, kot stremljenje k narodovemu izobraževanju — in o tem se je pač že mnogo pisalo, predavalo v društvih in slično! Važno pa je: kmetški fant in dekle naj ne čitata samo leposlovnih del, temveč se naj poglobita v poučna in načelna življenjska razglabljanja! In skušata naj samostojno misliti, pa misli in dognanja v lepem jeziku zapisati!

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Kmetski materi

*Ti, ki si rodila
orača in sejalca, trpina, borca,
vodnika in preroka našemu narodu
in mu ohranila govorico, šege in navade
iz roda v rod, da ni utihnil v tujem
hlapčevstvu ...
bodi pozdravljena!*

*Noč za nočjo si bedela
v mislih na sinove, ki so umirali na
frontah —
in zopet je žalostno Tvoje srce v slutnji
pred novim pokoljem ...*

*Vse dni si hranila grudo in jo obdelo-
vala,
branila nje čast si in pravdo pred tujo
pohlepnostjo*

*in pred svojimi, ki so jo zatajili,
teptali, zasramovali in zaničevali.
Breme za bremenom je pripogibalo
Tvoje mučeniško telo.*

*Bodi poveljučana slovenska kmetška
mati!*

Materinski dan

V dnevnih časopisih se precej pogosto pojavljajo poročila, kako so na kakšni šoli ali v društvu praznovali materinski dan. Le en dan v letu je, ko se spomnimo svojih mater in še takrat tako, da spregovorimo samo nekaj lepih besedi o njihovem trpljenju in žrtvah za človeški rod.

Vse to je rav lepo! A kaj pravijo na to naše matere? One seveda molče, garajo in izpolnjujejo vse, kar zahteva od njih materinstvo, čeprav bi morale biti užaljene, ko vidijo, da se njihovemu delu vselej oddolžimo le s praznimi besedami, breme materinstva pa zato ni nič lažje. Nam pa navadno niti ne pride na misel, da bi z resnim delom lahko olajšali položaj marsikaterih mater, zlasti v današnjih časih, ko

jih je zelo malo, ki bi se resnično veselile tega, da so matere. Veliki večini mater grene pričakanje otroka, neštete hude skrbi.

Kakšne so težave kmetških mater?

Kmetška mati mora delati do zadnjega trenutka. Do-tikrat ji primanjkuje časa, še večkrat pa denarja, da ne more pripraviti za otroka potrebnega perila. Nima zdravnika, ki bi ji dajal nasvete, kako naj se ravna v tem času. Komaj pride otrok na svet, že mora opravljati isto in isto najtežjih del, ker si ne more najeti pomočnice vsaj za najtežji čas. Da bo mogla otroka vzrediti, mora pogosto tudi ona z doma na delo, če ga dobi. Še vesela je, da lahko gara čez dan drugje, zjutraj in zvečer pa doma. Saj

je dosti takih, ki dela ne dobe in morajo od hiše do hiše po kruha za otroke. V nekaj letih pa se mati izžerpa in začne se bolezen. Takrat ni denarja niti za zdravnika, niti za bolnico ali zdravila. Mati boleha brez prave pomoči in le prezgodnja smrt jo reši. A ne samo mati, tudi otrok je revež, ker je dan za dnem brez varstva in oskrbe. Večina revnih mater sploh ne ve, da bodo otroci vse življenje trpeli, če so v mladosti dobili premalo redilne hrane. Če bi matere vedele, da pri nas vsak tretji otrok, ki se rodi, umre zaradi nepravilne vzreje, bi bile njihove skrbi za bodočost otrok še večje.

Kaj pa bo z otroci potem, če bodo odrasli? Doma bo lahko ostal samo eden. Tudi drugi bi si radi ustanovili svoj dom in imeli otroke, a zato je treba denarja. Če dekle ne more zatreči v sebi tega, kar ji je dala narava, dobi otroka in ostane sama z njim. Ali je čudno, če je taki materi njen otrok neznozo breme, ker mu ne more dati tega, kar potrebuje?

In končno, kaj bo, če bo vojna? Kdo bo dal odgovor za toliko ubitih življenj? Samo nekaj mogočnejšev nekje v širnem svetu si bo izmislilo to klanje in to zato, da bodo želi bogate dobičke med tem, ko bodo nedolžni ljudje na ukaz ubijali drug drugega. Milijoni bodo trpeli zaradi nekaterih.

Vse to vznemirja srca naših mater med tem, ko prirejamo njim na čast igre in jim deklamiramo lepe pesmice. Take proslave bodo šele takrat nekaj vredne, ko bomo že tudi kaj napravili za naše matere.

Kaj bomo torej delali?

Vsem nevednejšim in trdovratnejšim po naših vaseh bomo vztrajno dopovedovali, zakaj je materam in otrokom potrebno pomagati. Vsi moramo vedeti, da vsak narod, ki zanemari skrb za mladi rod, propade. Brez zdravih in nočnih mater pa ne bomo imeli zdrave in močne mladine. Torej moramo zahtevati, da družba izboljša položaj vseh mater, ker posamezniki jim ne moremo ničesar nuditi. Ljudje, ki jim je poverjena skrb za občino, morajo zahtevati vaščanov upoštevati. Doseči je treba, da bodo vse matere že pred rojstvom in tudi po njem imele skrbno zdravniško nadzorstvo in dobro oskrbo ves čas, tudi v primeru daljše bolezni. Dobiti moramo podpore za revne matere in njihove otroke, da jih bodo lahko dobro vzgojile in zdravo hranile. Natančno se poučimo o tem, kakšne pravice imajo ob rojstvu otrok delavske matere. Vedeti pa moramo, da imajo tudi one še premalo ugodnosti in še teh jim ni nihče ponujal, temveč so se morale same dolgo in težko boriti zanje.

V vsaki vasi je potrebno otroško zavetišče, kjer bi matere brez skrbi pustile svoje otroke, kadar bi šle z doma na delo. Otroke bi nadzorovala in negovala dekleta, ki se razumejo na otroško nego, in bi bila plačana za to. Povsod se morajo ustanoviti zdravstveni domovi in brezplačne posvetovalnice za matere, kakršne imajo v nekaterih večjih krajih. Tu bi matere dobivale nasvete, zdravniško pomoč in zdravila zase in za otroke.

Seveda naše občine ne zmorejo vsega tega. Zato pa je potrebno, da bi tudi banovina in država podpirali naš trud. Vzemimo si za zgled mnoge države, ki se že danes tega zavedajo in določajo v svojih proračunih največje vnote za oskrbo mater in njihovih otrok.

Le, če se bomo vztrajno in odločno borili za lepše življenje naših mater in če jim bomo mogli zagotoviti mir, da ne bodo rodile in vzgajale otrok v večni negotovosti in strahu, bo praznovanje materinskega dne res imelo smisel in pomen.

Amona:

Vzorci za kvačkanje

Opisali bomo še 2 vzorčka za kvačkanje pomladanskih bluz.

● I. VZORČEK: 1. vrsta: 1 polovito petljo vbodem v 2. verižno osnovne vrste, 1 verižna petlja, 3 polovite skupaj v naslednjo 2. verižno, 1 verižna, se ponavlja do konca vrste;

2. vrsta je enaka prvi. Kvačkamo tako, da stoje 3 polovite v 2. vrsti nad 3 polovitimi v 1. vrsti. Ko vbadamo, vbodem v srednjo od 3 polovitih, primemo vselej obe zanki prejšnje vrste in ne tako kot pri vzorčkih v prejšnji številki.

Polovite petlje delaj: ovij nit okoli kvačke in vbodi v verižno prejšnje vrste, spet ovij nit in jo potegni samo skozi zanko prejšnje vrste, zdaj še enkrat ovij in hkrati potegni skozi vse tri zanke, ki jih imaš na kvački.

● II. VZORČEK: 1. vrsta: v 2. verižno osnovne vrste naredimo 1 ovito petljo, ne skvačkamo je do konca, temveč potegnemo le skozi 2 zanki, spet ovijemo in vbodem v naslednjo 2. verižno osnovne vrste, potegnemo skozi 2 zanki, še enkrat ovijemo in potegnemo skozi 3 zanke, ki so nam ostale, naredimo 1 verižno petljo, začnemo znova ovito petljo, jo delamo na isti

način kakor prej, samo da privikrat vbodemo v isto luknjico, kamor smo pri 1. oviti vbodle zadnjikrat.

2. vrsta: tu vbodemo vselej za vmesno verigo novejše vrste.

Oba vzorčka kvačkamo z zelo tanko volno, tako, ki je za strojno pletenje. Delajmo zelo rahlo z holj debelo kvačko št. 2½.

Kako se bomo poleti oblekle?

Seveda, lepo bi bile rade oblečene in pogosto opazujemo druga dekleta, presojava, in kar nam je všeč, naredimo tudi sebi, če le moremo. Že v lanskem poletju so tako mestna kakor kmetijska dekleta nosila dežve (dirndle). Preproste in lepe so te obleke, pa tudi poceni. Vendar, če opazujemo, kako so te obleke včasih narejene, nas mora boleti srce.

Mestna dekleta hodijo ob nedeljah na izlete in nosijo dežve, okrašene z najrazličnejšo navlako, živo zelene predpasnike, na glavi zelene ali črne klobuke z rdečimi ali belimi vrvicami, včasih celo z zeleno ali rdečo barvanim kurjim perjem, črne ali pa sive pletene jopice s srebrnimi gumbi in vezene s planinkami. Mestni gospodiči pa se ponasaajo z belimi dokolenkami, kratkimi hlačami in jopiči z zelenimi našivi v obliki hrastovega lista.

Mogoče je to kateri všeč in bi se tudi sama rada oblekla po zgledu mestnih gospodičen? A vedeti moramo, da so take obleke nekakšna narodna noša v planinskih krajih onkraj Karavank, kjer ne živijo več Slovenci. Vse take obleke so znak nemštva. Ali naj jih me, ki smo in bomo prava slovenska dekleta, posnemamo? Tako pogosto slišimo, ko trdijo Nemci, da je naša slovenska zemlja njihova, ker žive tukaj po večini ljudje, ki so Nemci in čutijo nemško. Ali naj bomo slovenska dekleta tista, ki jih bomo še podpirale pri teh trditvah? Če bomo posnemale njihovo nošo, bodo tem lažje rekli: »Poglejte jih, saj se tudi nosijo po naše!«

Če že mestne gospodične ne morejo razumeti tega, bodimo vsaj me tako pametne in odklanjajmo, kar je tuje. Tudi Slovenke imamo dober okus in se znamo obleči po svoje. Spominimo se na lepe noše naših mater! Seveda ne bomo začele nositi spet starih, nepraktičnih noš. Napravimo pa si lahko preproste in praktične obleke po njihovem zgledu. Vzemimo blago s temno podlago in drobnimi rožicami ter si napravimo krilo, naredimo si temnozelen, moder, bel ali črn predpasnik, okrog vratu ali pa na glavo si denimo ruto v isti barvi. H krilu si naredimo preprosto bluzo iz belega platna tu jo okrasimo s preprostim narodnim vzorčkom v zeleni, rdeči ali modri barvi. Planinke

pa naj nadomestijo naši slovenski nageljčki. Tako bomo preprosto, lepo in kar je zelo važno — poceni in slovensko oblečene.

V prihodnjih številkah bomo skušali priobčiti nekaj preprostih narodnih vzorcev.

Za pirhe

Društvo »Naša skrinja« je prineslo za Veliko noč prav posebne pirhe — in sicer novost v blagu za naše kmetijske obleke in domače dežve. To je tako zvan mladinski »Planica« vzorec, ki je res prav svojevrsten. Ta ima namen, da naša mladina z domačim »Planica« vzorcem in pravo nošo našega oratarja okraši slovensko zemljo in upamo, da se bodo zlasti kmetijska dekleta temu rada odzivala! Blago je v raznih barvah in dobrih pralnih kvalitetah po ceni din 9.50—12. Naroča se pri društvu »Naša skrinja«, Ljubljana. Pred nakupom se zglasite v pisarni Zveze, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1, kjer dobite ostala navodila.

Kdo ima dobiček?

Kolikokrat smo že morale slišati, naj se ne vtičamo v druge stvari kakor v kuhinjo in otroke, češ, mi moški edini imamo pravico odločati v javnih stvarih. Potem ni čudno, da je tudi med dekletmi mnogo takih, ki jim verjamejo in mislijo, da je posebno lepo, če ženska ne ve nič drugega kakor o gospodinjstvih opravkih.

Toda niti možje, ki tako govorijo, niti ženske, ki tako mislijo, se ne zavedajo, da s tem koristijo samo tistim, ki nas na vsakem koraku izkoriščajo, sebi pa zelo škodujejo. Zato se moramo najprej vprašati, kdo pa ima koristi od tega, če smo me dekleta ponižne in nevedne? Ako doma na kmetiji garamo kot črna živina in pokorno pomagamo plačevati dolgove in davke in ne zahtevamo, da se nam da več zemlje, da se nam davki pravično odmerijo, da se nam zgradi šola, da se nam dajo bolnice in zdravstveni domovi in vse, kar nam še gre; potem vemo, da želi naše nevednosti tisti, ki pobira naš denar. Ako smo ženske manjvredne, potem seveda pri še takem delu ne moremo zaslužiti toliko kot moški. Zato pa tudi raste število zaposlenih žensk v vseh tovarnah: »manjvrednim« dekletom, ki morajo v mesto s trebuhom za kruhom, seveda ni treba toliko plačevati, naredijo pa čisto ravno toliko kot moški.

Ali bomo še same sebi v skledo pljuvale? Ne, priključile se bomo tistim ženam in moškim, ki še že danes bore za našo enakopravnost, ker le skupno bomo dosegli naš cilj: osvoboditev našega kmetijskega rodu!

Kaj moramo imeti vedno pri roki?

Včasih se pojavi v domači hiši lažja bolezen ali pa se nam zgodi pri delu kakšna nesreča. K zdravniku ne moremo, ker ni denarja, pa tudi redki so zdravniki na deželi. Pomagati bi si morali sami, pa si ne znamo. Ko bi morali imeti potrebna sredstva že pri rokah, se še vprašujemo, kaj bi bilo potrebno.

Ze v lanskih številkah »Grude« smo večkrat poročali, kako si lahko počasi uredimo domačo lekarno, ki nas ne bo stala niti dinarja, če nabiramo zdravilna zelišča. Pridne naročnice so gotovo že lansko leto marsikaj pripravile. Ne pozabite letos izpopolniti svoje zaloge, ko bo čas za to. Večkrat se zgodi, da imamo marsikaj pripravljenega, pa založimo. Kadar je sila, pa iščemo po vseh kotih. Zato spravimo posušene rože v čiste vrečice iz blaga ali papirja, nanje pa napišemo, kakšen čaj je notri, da ne bo treba iskati po vseh vrečicah! Pametno je, če poleg tega napišemo, za kakšno bolezen nam je čaj potreben. Vse imejmo spravljeno na enem prostoru: na polici, v predalu ali v primerni skatli!

Skrbimo za zelenjavo!

V poletni vročini je gospodinjti težko skuhati kosilo ali večerjo, ki bi bila družini všeč. Dobro je, če pripravimo čim več zelenjave, ki človeka poživijo, je zdrava in poceni, ker zraste doma na vrtu. Ze sedaj moramo misliti na poletne mesece! Seznaniti vas hočemo s tistimi vrstami zelenjave, ki so pri nas še malo v navadi ali pa se ne goje pravilno. Če bo potrebno, bomo o kaki rastlini pisali večkrat, pozneje pa vam bomo tudi povedali, kako se iz teh vrst zelenjave lahko pripravi res okusna in dobra hrana.

Ve pa le korajžno na delo, da boste že jeseni s ponosom ugotovile, da ste marsikaj izboljšale!

● **GRAH:** Skrbi, da boš imela skozi vse leto mlad, zelen grah! Zato ga vsadi zdaj vsakih 14 dni, a samo nekaj vrst, kolikor veš, da ga boš porabila. Tako ti ne bo treba nikdar kuhati zrelega, črvicega graha. Medtem, ko boš porabila prvega, bo dozorel že drugi. Pozneje lahko posadiš nizki grah med krompir, ker v krompirjevi senci ostane dolgo zelen. Pri sajenju je najboljšje, da napraviš za malo ped globoke jarkove v razdalji dobrega pol metra. Vanje nadevaj seme (ne pregosto!) in zagradi jarke. Ko je grah že za ped visok, ga osuj in podpri z veja-tim količjem.

● **KORENJČEK** se pri nas še premalo uporablja. Kupi dobro seme: pariško zgodnje ali pa nanteško, malo poznejše. Sej ga od marca do junija v dobro pognojeno zemljo. Pripravila boš lahko dobre korenčkove juhe in prikuhe in mešala ga boš lahko z drugimi zelenjavami, kar je posebno okusno.

● **ŠPINAČA** Sedaj aprila in maja nikar ne pozabi vsejati špinache v dobro in bolj suho zemljo, pognojeno s starim gnojem. Posej jo kar počez, potem jo pa prepuli, da bo precej redka. Včasih jo okoplji. Špinacha je dobra in zdrava jed, naredimo lahko juhe in prikuhe. Važno je, da je tudi prva nemlečna hrana za dojenčke. Ko kupuješ seme, kupi novozelandsko vrsto.

● **ZGODNJE BELO IN RDEČE ZELJE** posej čimprej na sončno toplo gredo. Sadike lahko nasadiš malo gostejše kakor pri poznem zelju, ker so glave manjše. Dobre bele vrste so: erfurtsko zgodnje in dunajsko zgodnje; rdeče pa: erfurtsko zgodnje rdeče.

● **PETERSILJ** sej aprila in maja v lani pognojeno zemljo, sej ga kar počez, kasneje ga prepuli. Poleti ga požanji, da se ti bo znova pomladil. Izboljša ti vsako juho.

● **PASTINAK** pri nas zelo malo poznajo. Kjer ga gojijo, pa dobro vedo, kako dobra je iz njega juha ali prikuha. Sej ga takoj, pozneje ga prepuli, da bo tako redek kakor korenje. Goden bo v jeseni in čez zimo ga boš lahko pustila kar na gredi.

● **VRTNO IN PODZEMSKO KOLERABO** posej čim prej na sončno toplo gredo. Vrtna zahteva dobro lahko zemljo, podzemsko pa ni tako občutljiva. Sadike presadi tako redko, kakor zgodnje zelje, ker rabi rastlina mnogo hrane. Vrtno presadi v senčno gredo in jo v suši večkrat zalivaj, podzemsko pa na gredo za zrelim graham; ali zgodnjo solato od junija do avgusta. Jeseni jo lahko pustiš dolgo zunaj, ker prenese precej mraza; pozneje jo spravi v klet. Dobre vrste so: zgodnja pračka, poznejša: goliat in modra koleraba. Iz kolerabe pripravljamo juhe ali prikuhe.

● **PARADIZNIKE** posej zdaj takoj v zabojček. Sadike goji na toplem. Da ne ponorijo kvišku, jih že v zaboju dvakrat presadi in razredči. Ko bodo sadike dovolj krepke, jih presadi na rob grede po 1 m narazen, na toplem, zaveten kraj, če moreš ob zidu. Dobra vrsta je danski eksport.

ZA KUHINJO

Prazničen obed

Pre tlačena krompirjeva juha.

Pečena kura z regratovo solato ali mrzlo fižolovo omako.

Sirovi hlebčki.

Pisan šarkelj.

Mlečni rezanci z medom.

● **Pre tlačena krompirjeva juha.** 10 poljubno zrezanih krompirjev skuhaj v slani vodi. Dodaj lavorjev list, vejico timijana in dva stroka česna. Na dveh žlicah masti rumeno prepraži zrezano čebulo, korenje in košček kruha. Ko lepo zarumeni, potresi z dvema žlicama moke, še malo prepraži, nato pa vse skupaj stresi h krompirju in do mehkega skuhaj. Na koncu vee to pretlači s kuhalnico ali žlico skozi sito in vsiplji v juho. Juho osoli, okisaj, popraj; če je pregosta, jo zalij še z vodo. Posebej v lončku lahko skuhaš pest suhih gob in jih priliješ k pretlačeni juhi. Če imaš kislo smetano, jo lahko dodaš kakšno žlico, predno neseš juho na mizo.

● **Pečena kura.** Kuro dobro osnaži in nasoli. V loncu ali globoki kozici razbeli tri žlice masti, daj vanjo celo kuro in jo povaljaj z obeh strani. Prilij tri zajemalke vode in posodo dobro pokrij. V tem duši kuro do mehkega, kakke tri ure. Ko je mehka, jo potisni malo v pečico (ror) ali peč, da bo lepo zarumenela in dobila boš okusno pečenko. Ko kuro dušiš, pazi, da se ti ne prižge. Imej jo ves čas dobro pokrito, da se v sopari zmehča. Zraven daj regratovo solato ali pa mrzlo fižolovo omako.

● **Fižolova omaka.** Poldrugi liter fižola mehko skuhaj in ga pretlači skozi sito. Med mešanjem mu prilij par žlic olja in toliko kisa da dobiš srednje gosto omako. Zelo dobra je, če

ji primešaš nekaj naribanega hrena in kako se-sekljano trdo kuhano jajce.

● **Sirovi hlebčki.** Vzhajano kvašeno testo razvaljaj kot za potico. Nareži za dlan široke in enako dolge krpe. V sredo krpe daj žlico sirovega nadeva, potem pa stisni ogle testa skupaj. Tudi robove stisni, da bo nadev čez in čez pokrit. Hlebčke polagaj v z mastjo namazan pekač ali skledo tri prste narazen in tako, da so robovi na spodnji strani, gladka stran pa zgoraj. Hlebčke pusti vzhajati, pomaži jih z mlekom ali beljakom in speci.

Sirov nadev pripravi tako: svež sir stisni skozi krpo, da bo suh, primešaj mu košček masla, žlico sladkorja ali medu in če hočeš, 1—2 nastrgani jabolki. Nadev mora biti suh.

● **Pisan šarkelj.** Eni tretjini kvašenega testa, ki si ga pripravila za šarkelj, primešaj žlico v mleku odmočenega kakava (za 1—2 din), da postane črno. Testo dobro umesi in pusti vzhajati kakor ostalo. V skledo, namazano z mastjo, daj nekaj belega testa, tu in tam pa žlico črne-ga testa, spet belo testo in tako ponavljaj do konca. Pusti vzhajati, pomoči z mlekom in speci.

● **Mlečni rezanci z medom.** Rezance, ki si jih napravila iz ½ kg moke, 2—3 jaje in nekaj vode, široko zreži. Skuhaj jih gosto v mleku. Z njimi lahko kuhaš nekaj suhih naribanih jabolk. V kozici razbeli malo masti, vsiplji vanjo rezance in jih malo prepraži. Na koncu jih polij z raztopljenim medom, premešaj na štedilniku in vroče daj na mizo.

PRAKTIČNI NASVETI

Vlaganje in shranjevanje jaje

Sedaj, ko nam kokoši pridno nesejo in ko je cena jaje tako nizka, da jih prodajamo že po 30 za borih 10 din, se moramo z njimi pre-skrbeti za zimski čas, ko je jako malo jajc, njihova cena pa zelo visoka. Sedaj je torej čas, da jih vlagamo.

Za vlaganje je najbolj cenó in pripravno gašeno apno. Vlaga se tudi lahko v garantól ali vodotopno steklo, vendar je treba te snovi kupiti in poleg tega moramo imeti še velike steklene kozarce, da jih dobro zapremo.

Za vlaganje v apno pa je uporaben vsak škaf, vsak lonec, bodisi lončen ali pločevinast, samo, da drži.

Vzamemo nekaj apna, dodamo vode, ga zmešamo s kakšno palico, da dobimo gosto kašo. (Z roko mešati ni priporočljivo, ker so potem silno puste.) Vzamemo jajca, ki ne smejo biti stara več ko 3—4 dni in jih umijemo. V posodo nalijemo za 4 prste visoko apnene kaše. Nato postavimo jajca pokonci drugo poleg druge. Zato mora biti spodaj dovolj apna, da se jajca ne dotikajo dna in tudi ob strani se ne smejo dotikati posode, pač pa morajo biti popolnoma v apnu, da se ne pokvarijo. Ko smo naložile prvo plast, nalijemo zopet apnene kaše tako, da so jajca čisto pokrita. Naložimo drugo plast jajc kakor prvo, zopet zalijemo z apneno kašo. Tako ponavljamo, dokler je prostor v posodi. Zgoraj mora biti za štiri prste visoko apna, ker se pozneje nekoliko sesede, da ne gledajo jajca ven. Polno posodo postavimo potem v shrambo. Kadar rabimo jajca, jim odstranimo apneno plast in jih jemljimo rahlo ven po istem redu, kot smo jih vlagale. Jajca ostanejo popolnoma uporabna, le beljak nekoliko zvodeni in se iz njega ne da delati snega.

● *V posodi, kamor odteka pomitu posoda, se nabere na dnu mnogo vode in posoda ostane dolgo mokra. Obložijo posodo s starimi, mehkiimi in čistimi krpmami, ki hitro vsrkajo vodo vase. Po uporabi krpe ovij in jih dobro posuši, da boš imela pripravljene za drugič.*

● *Umazano posodo pomivaj zvečer od vsega dneva, če nimaš čez dan časa. Da se ostanki jedil ne prisušijo, zloži po vsakem obedu vso umazano posodo v škaf ali skledo za pomivanje in jo zalij z mrzlo vodo.*

● *Nožev in vilic ne namakaj v vodi, ker zarjavijo. Temeljito jih očisti s časopisnim papirjem in pusti na suhem, dokler jih ne pomiješ.*

● *Bolj umazano in bolj mastno posodo pomivaj nazadnje, če ne boš imela za bolj čisto posodo že umazano vodo. Pomivaj po vrsti: porcelanasto posodo, jedilno orodje, bolj čiste lonce, nazadnje mastne in črne lonce.*

● *Pomite posode ti ne bo treba brisati, če jo pomivaš v vroči vodi in jo potem še sproti splakneš s čisto vodo. Posoda je sedaj popolnoma osnažena in ko se posuši, jo zloži takoj v omaro.*

● *Masten rob, ki se naredi med pomivanjem ob robu pomivalne skleda ali škafa, odstrani s časopisnim papirjem. Umazan papir čimprej sežgi. Skledo ali škaf očisti potem še z milom ali peskom.*

Bodimo pametni*

Tovariši!

Na spomlad narodov leta 1848. so napredni slovenski študentje na Dunaju osnovali društvo »Zedinjena Slovenija« z namenom buditi narodno zavest in braniti slovenske pravice pred tujci. Danes, čez 90 let, smo se zbrali slovenski dijaki v Pragi na ustanovni sestanek društva »Slovenije«, katerega smatramo za nujno nadaljevanje nekdanje »Zedinjene Slovenije«, kajti današnje prilike in težnje slovenskega naroda so v marsičem podobne revolucionarnim letom okrog l. 1848.

Ker vidimo v tujini svetovni in domači politični položaj mnogo ostrejši in objektivnejši, kot morda vi, tovariši v domovini, smo se zato strnili: brez ozira na versko in politično orijentiranost v eno vrsto, pripravljeni žrtvovati vse svoje sile v slovenske kulturne, socialne in narodno-obrambne svrhe.

Poleg tega smo si nadeli nalogo seznaniti demokratično češkoslovaško javnost v našo kulturo in jo zainteresirati za slovenske razmere. Nočemo, da bi prijateljstvo obeh narodov bilo le kos papirnatih pogodb. Danes sta usodi Slovencev in Čehoslovakov ne le podobni, temveč tesno povezani.

Da pa bi mogli svojo zadano nalogo povoljno in objektivno vršiti, vas pozivamo, da nam v tem oziru čim bolj pomagate. Hočemo biti glasniki slovenskega naroda in ne inteligenčni izkoreninjenici. In to bomo lahko le tedaj, če bomo vsi, i vi i mi dovoljno poučeni o temeljnih problemih našega delovnega ljudstva. Kajti narodnostno-kulturna in socialna vprašanja se ne dajo oddvojiti.

Tovariši! Mi v Pragi smo z združitvijo storili prvi korak k splošni narodni koncentraciji, ki je v današnjih grozečih časih nujnost. Hočemo vam biti vzgled. Pozivamo vas, da i vi likvidirate medsebojne ozkočrtnne politične spore, da se strnete na demokratični osnovi v mogočno vrsto slovenske inteligence. Tok zgodovine nas ne sme najti kot vselej doslej, razkosane in nepripravljene.

V nadi, da naš poziv iz tujine v domovini ne bo naletel na nerazumevanje, vas tovariško pozdravljamo!

Slovenski študentje v Pragi

Praga, 31. marca 1937. 8

* Resolucija, soglasno sprejeta na ustanovnem sestanku Akademskega društva »Slovenija«.

Pravljica o ljubezni

Miško Kranjec

Ko se je Hedvika v nedeljo z mlajšim bratom Francem odpravljala v dolino, je oče gledajoč njeno pripravljanje nekaj zamomljal, potem pa rekel:

»Ti, Hedvika, ostaneš doma.« Poklical je najstarejšega, Ivana, in mu rekel: »Spravi se, pojdeš v dolino.«

Hedvika je prebledela. Obstala je kakor ukopana v zemljo in strmela v očeta. Usta so ji vzdrhtela, roke pobesile. Topo je pogledala vanj. On pa je bil tako miren, tako brezbrizen. Prav ničesar ni mogla slutiti. Ivan pa je samo priki-mal. Če je oče rekel, tedaj je moral ubogati. Oče pa je še dodal: »S Francem pojmeta... in da ne bosta počela kakšnih neumnosti.« Otroci so gledali vanj. Čemu je povdarjal: »neumnosti«? Otroci s hribov so bili tako redko v dolini, neumnosti pa niso nikdar počeli. Saj so se doline skoraj bali.

»Ampak zdaj, ko sem se že skoraj napravila,« je dejala Hedvika drhte.

Tedaj je oče zapičil svoj pogled v njo, in dejal: »Rekel sem. In če kaj rečem, veš, da mora tako biti.« Vtaknil je pipo v usta in odkrevsal. Otroci so molčali,

ko so ostali sami, samo Franc je dejal čez čas:

»Stari je nasajen.« Pa to ni bila kritika, to je bilo samo dognanje in je pomenilo bolj; treba se je pokoriti. Oče pa je odšel ven, videli so njegovo široko postavo, ki je postala pred hišo in se za trenutek zazrla v dolino, kakor bi hotela nekaj odgonetiti. Mati je hodila po izbi, bila je molčeča, kakor oče in otroci se ji niso upali približati. Hedvika se je zavrla v svojo sobo. Za trenutek je stala, še vedno vsa pod vtisom očetove odločitve, ki je bila tako nenadna in kruta, potem se je vrgla na posteljo in zaihtela; iz rahle trme, jeze in razočaranja.

Fanta pa sta se napravljala. Bilo je še sveže zgodnje jutro, toda preden prispeta v dolino, bo že pol desetih. Žarki pomladnega komaj vzišlega sonca so padali skozi okna. V nižinah pa je ležala bela megla in zastirala razgled. Fanta nista govorila med seboj. To je bila stara navada: molčati. Molčali so vedno, vsak zase je mislil na pot. Ivan je tuhtal očetovo odločitev; ni bilo brez razloga.

Vrtne grede
v naravi —
lepota pomladi

Nekaj se je moralo zgoditi. S Hedviko ni bilo vse v redu. Toda Ivan je bil pretop, da bi bil vse do kraja pretuhtal. Takšna je bila očetova odločitev in to je bilo važno. Drugo ni imelo pomena. Če je oče rekel, da mora iti Ivan v dolino, je to pomenilo zakon. Če bi mu rekel iti vsak dan, bi Ivan šel. Franc pa je bil prožnejši. Molčal je sicer k očetovi odločitvi kakor Ivan, v duši pa se mu je prebujalo rahlo spoznanje. Saj je bilo res: Hedvika je bila dve nedelji zapored v dolini, zdaj je spet hotela. In to ni bila v hiši navada. Prejšnjo nedeljo je šla celo, ko ni bilo prijetno, ker je bilo po klancih veliko blato.

Preden sta fanta odšla, sta se kmet in kmetica posvetovala, kaj vse naj fanta nakupita in prineseta v hrib. Saj vsak dan ni časa, da bi kdo letel v dolino in po nepotrebnem zapravljajal lepi čas. Zato je trebalo preračunati za ves teden, nemara celo za dva tedna. Kaj veš, kakšno bo vreme v nedeljo. Mogoče ne bo mogel nihče v dolino. Kmetica je pregledala stvari za kuhinjo: sol, začimbe, petrolej in izračunala na prste. Kmet pa je potreboval tobaka. Blago za srajce bi tudi trebalo kupiti in dekletu nekaj za pomlad. Vendar, to opravita drugič sama, ko pojdeteta v dolino. In naposled — za take stvari ni nikdar tako sila. Ljudje že potrpijo.

Tako sta fanta dobila naročila in Ivan je moral nesti s seboj cekar, da bosta lažje nesla nakupljeno. Cekar pustita tam v trgovini in ga opoldne vzameta s seboj.

Hedvike ni bilo iz sobe. Šele za zajtrk je prišla, zato da se ne bi oče jezil. V takih stvareh mu ni bilo dobro nasprotovati. Bil je trmast v tem pogledu, skoraj brezobziren. Zato je sedla k mizi kakor drugi in prav ničesar ni pokazala. Premagala je v sebi bolečino in nemir. Bila je tudi sama hladna. Zato, ker je vedela, da se bo oče ozrl po njej. Ni se motila, med jedjo je njegov pogled obvisel na njej in rahlo se je hotel nasmehiniti, kot bi hotel reči: Pa smo te le ugnali. Ona pa tega ni hotela opaziti. Ves čas je razmišljala, ali nemara ne bi bilo dobro, če bi napisala pisemce in ga

izročila Francu. Franc bi ji rad ponesel in predal v prave roke. Toda pri hiši niso imeli pisma; še navaden čist papir bi težko dobila. Nikdar niso nikamor pisali in zato niso kupovali papirja, ker bi to pomenilo golo razmetavanje. Nič drugega ne pomaga, kakor da stopi z bratoma do ovinka, tam ustavi Franca in mu naroči. Franc se ne bo smejal, niti ne bo nikomur povedal. Tako bo storila. Saj do nedelje se bo vse poglelo, oče sploh ne sluti ničesar. Tako si je izmislil, kmet, in misli, da je tako najbolje in mora tako biti, če on hoče. Prevarati je hotela očeta, in že je mislila, da se ji je to posrečilo. Po zajtrku je takoj vstala in odšla ven, kakor bi šla na delo. Tedaj sta fanta vstala in se odpravljala. Oče je stopil za njima pred hišo. Tam je stal s pipo v ustih, gledal po svojem prostranem vrtu, kamor se je sonce z vso silo uprlo; gledal je cvetje odcvetajočih črešenj, gledal je cvetoče jablane in hruške. In vrt je bil tokrat res krasen. Vse stare jablane, s svojimi skrivenčenimi stebli so bujno, prav razkošno cvetele. Prav tako so cvetele visoke košate hruške. To mu je napolnilo dušo z zadovoljstvom in s srečo. Pipa mu je ugašala, on pa je pozabil na njo. Gledal je cvetje, gledal je čebele, ki so se že vračale s cvetja v panje. Druge so spet letele za medom, ki je padel s toplo roso ponoči. Pod njim je ležala dolina, megla se je že razkadila, bila je tako prozorna, da se je fara s svojim svetlo-sinjim zvokom že iztrgala iz te megle; prvi žarki so padli v dolino in okna na šoli in na farovžu so zasijala, kakor bi se vse sonce tja preselilo. Kmet je gledal vse to in rahlo zadovoljstvo ga je navdajalo. Bilo je to zadovoljstvo razkošne, mirne pomladi, ki se je obljubljala z najlepšim vremenom. Okoli nje-ga je bilo vse obsijano z belim žarkim soncem. Na vse strani po rebru, rahlo proti dolini segajoče so ležale njegove njive, kjer ozimina tako lepo raste. Tam so ležale njive, ki so čakale, da se kmet s svojo družino pripelje in jih preorje in zasadi v nje novo setev. Vse je čakalo in za vse se je obljubljala tako lepa pomlad. Veselilo je to njegovo srce. Bilo

*V planinah sneg,
v dolinah cvetice*

je lepo kraljestvo okoli njega, prav zadovoljno si ga je lahko ogledoval.

In bil je srečen.

Brez besed sta fanta stopila na pot v dolino, rahlo sta se obotavljala ob njem, in Ivan je naposled le dejal:

»Lep dan se nam obeta.«

Kmet je pokimal zadovoljno za njima.

Tedaj je opazil, da se je izza hiše odtrgala Hedvika in stopila za fantoma na pot. Bila je v domači obleki, torej ni nameravala iti v dolino, da bi mu ušla. Ni bil jezen, toda preden je stopila za ovinek, je vzkliknil:

»Hedvika!«

Hedvika se je stresla, ko je zaslišala njegov glas. Obstala je, onemela in se ozrla po Francu. Fanta sta takisto obstala. Franc jo je gledal. Tedaj mu je pošepnila: Mrzlikarju naj pove, da pride v nedeljo. Za gotovo pride. Zdaj ni mogla.

Hedvika se je vračala. Hotela je neopazno mimo očeta, tako, da ne bi govorila z njim. On pa ji je dejal: »V sobi me počakaj.« Pobesila je oči in roke so ji omahnile. Odšla je poklapano v hišo. Oče pa je še vedno stal pred hišo in gledal po svojem kraljestvu in vsrkaval jutranji zrak. Iz hleva je odmeval glas hlapca, ki se je pogovarjal z živino.

Sicer pa je bil velik mir na kmetiji. V hiši je bila gospodinja in dekla in tudi Hedvika je bila tam. Perutnina je odhajala po vrtu, petelin je prepeval, stoječ sredi svoje družine. Čebele so še

vedno brenčale po zraku, in zdaj so že letali drugi drobni stvarci. Vmes pa so jadrali s počasno lagodnostjo in po mnogih stranpoteh metulji in blesteli v soncu.

Tedaj se je kmet naužil razgleda po svojem kraljestvu, zadovoljno si je pokimal. Mirno in zadovoljno je bilo srce. Tiha sreča je ležala kakor to žarko sonce nad vso njegovo zemljo, nad njegovimi polji, gozdovi, nad vrtom in nad domom samim.

Kakorkoli pa je bil zadovoljen z vsem tem, na Hedviko ni pozabil. Ko je stopil v sobo, jo je našel tam. Bila je očitno v zadregi. Ni se ozrla po njem, da ji ne bi mogel brati iz oči njenih misli. Čutil je njeno zadrego, vendar ga to ni motilo, da ne bi vprašal:

»Kaj si sporočila Francu?«

»Kaj naj bi mu sporočila? Ničesar.«

Niti mišica se ni zganila ne njenem obrazu. Hladno je bilo njegovo lice, hladne so bile oči. Toda to je bilo očitno nekaj, česar doslej ni bilo pri hiši. Kar je rekel, se je izpolnilo; če je vprašal, je dobil odgovor brez ovinkov.

»Kaj imaš v dolini?« je vprašal, še vedno navidez mirno, toda zdaj je tudi Hedvika čutila, da ni vse v redu in se z očetom ne bo mogla igrati. Vendar za vse na svetu ne bi mogla povedati in izdati svoje skrivnosti. Molčala je. Ko pa se je obrnila k njemu, je videl v njenih očeh solze. Tudi te solze ga niso ganile, vendar ni mogel, da bi postal surov do nje.

»Če si se kam zagledala,« je dejal naposled, da bi presekala ta pogovor, »tedaj ti povem, da si se močno spozabila in zmotila. Iz tega ne bo nič. Čimprej pozabi na neumnosti, da se ne bova sprla. Tega ne bi hotel. Bolje bo, če bova v lepem miru živela. Samo to sem ti hotel povedati za danes. Če boš dobra, bomo tudi mi dobri s teboj.«

Potem je odšel. Ves dan je bil nekam prazničen, miren. O tem, kar sta se menila s Hedviko, ni povedal nikomur. Tudi Hedvika je molčala. Nekaj težkega, morečega je bilo v hiši to nedeljo, vse dokler se nista vrnila Ivan in Franc. Tedaj sta oče in mati odšla ven, na njive. Kmet je hotel pregledati njive in presoditi, kdaj se bo lahko začelo delo.

Otroci so ostali sami doma. Fanta sta se razpravila. Ni bilo posebnega dela in otroci so sedli pred hišo na sonce. In kakor zjutraj oče, so zdaj tudi oni zrl v

dolino. Toda vse drugačna čustva so navdajala njih kakor očeta. Tam je ležala dolina, vsa v soncu, polna življenja. Od tam sta se vrnila zdaj Ivan in Franc in bila še vsa pod vtisom tega nedeljskega pomladanega sprehoda k fari. In Hedvika je mislila na dolino, mislila je na Mrzlikarja, mislila je na življenje, ki je tam. In Franc je povedal Hedviki vse, kar je vedel. V nedeljo naj pride doli, na vsak način mora priti tja. Vse ji je povedal in se razgovoril.

Samo tega ni povedal, da se je ta dan tudi v njem nekaj vzbudilo.

Potem so molčali, vsak zase so mislili. Morda je celo Ivan, ta najbolj trden med njimi, mislil na večere v dolini, na večere, ki so polni svojevrstnega življenja. Tu pa je tako samotno, tako mirno. — Ne, v nedeljo morajo spet v dolino, vsi pojdejo, naj oče reče, kar hoče. Potihem so se vsi zarotili proti njemu.

(Dalje prihodnjč)

S. M.:

Kako maskiramo

4. Stara moška maska

Pri stari moški maski uporabljamo ten št. 2. Včasih mu smemo primešati ten Lit. K. ali če ista predstavlja gosposkega človeka ten št. 2½ ali celo malo tena št. 1. Če hočemo poglobiti lica, jih zašminkamo z rjavo barvo, ki na robeh prehaja v ten, v sredini pa jih poglobimo s temno rdečo barvo. Prav tako zasenčimo oči s tem, da z rjavo in deloma temno rdečo poslikamo zgornjo veko in deloma spodnjo. Če naj bo starec, ki ga hočemo s to masko dobiti, brez zob, potem mu zašminkamo vso partijo od obeh lic, nosu in brade z rjavo in temno rdečo. Na ta način mu željusti kar izginejo. Tudi vrat naj bo šminkan, da bo dobil izgled suhosti. Važna je pri tej maski poteza z mlado (svetlo) rdečo barvo tik pod spodnjimi trepalnicami. To pa je tudi edina poteza s svetlo rdečo barvo, zakaj celo na licih je rdečica slikana s temno rdečo. Gube rišemo kot pri prejšnjih maskah, le da potegnemo gubo prvo s temno rdečo nato pa še po sredini iste s sivo. Nad to črto pa kot običajno še belo, da pridobi guba na plastiki. Napraviti pa moramo sledeče gube: na čelu več približno vzporednih gub, med obrvmi nad nosom, na zunanji strani oči, pod očmi segajo gube precej globoko v lica, dalje ob licu od nosu do brade, zelo važne so gube na zašminkanih ustnicah, te pa potegnemo preko ustnic (ki zdaj niso vidne) v smeri zob kar

nam da videz poglobljenosti. In končno ne pozabimo na gube na sencih in sploh na vsako gubo, ki jo tudi v življenju vidimo pri tem ali onem starecu. (Šminkar naj se vedno uči slikati masko v življenju na praktičnih primerih!) Obrvi naj bodo iste barve kot lasje. Če so lasje sivi ali celo beli, potegnimo s tenom št. 1. ali z belo šminko po obrvih, toda v nasprotni smeri rasti naših obrvi; s tem jih zmršimo in postanejo tako naravnješi. Ko vse gube malec razmažemo s prtom, zgube na ostroti in masko smemo popudrati. Puder rjav ali bel.

5. Stara ženska maska

Slikamo jo prav tako kot moško, le da ohranimo ten št. 2 brez primesi. Gube naj se pri tej maski vijejo bolj zaokroženo, manj ostro ko pri moški. Popudrajmo gotovo masko z belim pudrom.

Če hočemo človeka s popolnim zobovjem v stari maski napraviti škrbatega, namažimo par zob z mastiksom (lepilom) in jih nato poslikajmo s črno šminko.

O šminkanju bi se dalo napisati še mnogo, pa naj za prvič zadostuje. Če boste obvladali vse to, vam tudi ostale karakterne maske ne bodo težke. Šminko odstranimo z obraza z vazelinom ali čisto mastjo. Ostanke krepa in mastiksa lahko speremo s čistim špiritom (alkoholom).

(Konec)

ODMEVI IZ NAŠIH VASI

Radostne praznike vstajanja želimo vsem članom in članicam Društev kmetijskih fantov in deklet in vsem prijateljem kmetijsko-mladinskega gibanja!

ZVEZA KMETSKIH FANTOV IN DEKLET V LJUBLJANI

● **HAJDINA PRI PTUJU.** Zopet so se zbrali naši fantje in dekleta na občnem zboru Društva kmetijskih fantov in deklet, ki se je vršil v nedeljo 27. marca t. l. popoldne pri tov. Ogrizku na Hajdini. Kljub temu, da društvo še nima lastne strehe in da nam hočejo nekateri iztrgati iz naših vrst napredka željno mladino, nas je bilo prav zadovoljivo število.

Iz poročil, ki so jih podali društveni funkcionarji, je bilo razvidno, da je društvo v preteklem letu, kljub temu, da nam ni bilo z rožicami postlano in da so bili odsotni nekateri vodilni tovariši, delovalo precej agilno. Poleg odborovih sej in članskih sestankov je društvo organiziralo tudi nekaj poučnih izletov in kolesarski odsek je priredil zelo dobro uspelo kolesarsko dirko.

Za poročili domačih društvenih funkcionarjev je povzel besedo zastopnik ptujskega Pododbora tov. Hrovat Anton, ki je v lepih in krepkih besedah očrtal važnost organiziranja kmetijske mladine.

Novi odbor nam je dovoljno jamstvo, da bo društvo tudi v bodoče delovalo — ne oziraje se na ovire — dosledno po načrtani poti.

Živahna debata, ki je bila ves čas občnega zbora, je pač dokaz, da so se začeli naši fantje in dekleta živo zanimati za društvo in njega delovanje.

Vse prehitro je mineval nedeljski popoldan v tako živahnih razgovorih in že je legal na zemljo prvi mrak, ko je iz vseh grl zadonela tovariška pesem ter si tovariši segli v roke z objubo, da bo vsak po svojih močeh delal za napredek našega društva in tako za kmetijski stan, kateremu hočemo priboriti v javnem življenju tisto mesto, ki mu tudi po vseh pravicah pripada.

● **GRAHOVO.** Svoj 4. občni zbor smo imeli 20. marca. Iz poročil funkcionarjev smo spoznali razveseljiv napredek društva v vsem prosvetnem delu. Kljub raznim neprilikam gremo naprej. Novi odbor društva bo še z večjo vneto nadaljeval začeto delo. Naša organizacija je najmočnejša v vasi, kar pričra veliko število članov in članic in to samih mladih borcev in bodočih delavcev!

Na občnem zboru je delegat Zveze tov. predsednik Ivan Kronovšek živo podčrtal potrebno delo, ki ga vrše naša Društva kmetijskih fantov in deklet. Tov. Jakob Šile je v klenih besedah poudarjal škodo v napredku gospodarstva in kulture, ki jo je zakrivilo strankarstvo in politična razcepljenost vasi. Enotnost kmetstva in delavstva more edino ustvariti vsemu človeštvu boljše življenje. Izvoljen je bil nov odbor, ki mu predseduje tov. Franc Gornik, tajnik pa je tov. Jakob Šile.

Dne 3. aprila smo priredili igro »Divji lovec«, pri kateri je številno občinstvo dalo priznanje našemu delu.

● **GORNJI PETROVCI.** Tudi naša kmetijska mladina v Prekmurju je pridno na delu. To je dokazalo poročilo odbornikov na občnem zboru, ki se je vršil 20. marca t. l. Začeto delo našega mladega društva je privabilo v naš krog mnogo tovarišev. Pridno se pripravljamo na ustanovitev godbenega odseka.

Poljedelski stroji **Fr. KREMŽAR**, št. Vid nad Ljubljano

● **BIZELJSKO.** 20. II. t. l. se je vršil ob veliki udeležbi mladine ustanovni občini zbor Društva kmetijskih fantov in deklet na Bizeljskem. Prisostvoval mu je Zvezin predsednik, tov. Kronovšek. V svojem lepem govoru je obrazložil pomen in cilj društva ter podal smernice za njegovo delovanje. Kmetijska mladina naj se organizira in izobražuje v lastni organizaciji. Z izvajanji je tako prevzel navzoče, da so vsi pristopili kot člani. Ob zaključku govora so vsi kot eden burno pritrjevali govorniku in mu bili za povedano iz srca hvaležni. Govoril je tudi g. dr. Vilimek in vzpodbujal mladino k vztrajnemu delu. Članov je sedaj nad 40 in se še javljajo novi. Kakor pripravljalnemu odboru, tako tudi novoizvoljenemu odboru društva predseduje tov. Anton Škof.

Na praznik sv. Jožefa ob 3. uri popoldan je naše društvo že vprizorilo igro »Rožmarin« s prav lepim moralnim in gmotnim uspehom v popolno zadovoljstvo občinstva. Kakor vidimo, imajo nekateri izobraženci povezane roke in ne morejo delovati v društvu. Pa so kljub temu agilni tovariši in tovarišice z odločno voljo in vztrajnostjo in samostojnim delom dosegli tako lep uspeh, da zaslužijo in tudi doživljajo splošno pohvalo. Pregovor pravi: »Ptič se s ptičem družijo«, tako tudi kmetijski fantje in dekleta — družimo se v lastnem društvu, ker v slogi je moč. Proč s politiziranjem in na složno delo za napredek in procvit naše vasi in kmetijske mladine!

Viktor Strmecki, tajnik.

Dašek:

Denar in njegovi sorodniki

(Nadaljevanje)

Narodni banki često pravijo državna banka, kar ni popolnoma pravilno. Razmerje med državnim in Narodno banko je, kakor med gospodarjem nekega podjetja in njegovim blagajnikom. Narodna banka je v resnici blagajnik države. Ona skrbi za državni denar, kar je njena glavna naloga, vsled česar ji pravijo tudi »notna banka«. Da Narodna banka ta svoj posel lahko v redu vrši ima od države velike prednosti — privilegije. Ves tuj denar, ki pride v državo mora skozi Narodno banko. To so devize, ki jih Narodna banka hrani v svojih tresorih (shrambah). Poleg deviz ima v tresorih pa še suho zlato. Devize in zlato služijo Narodni banki za denarno podlago: t. zv. denarno kritje. Na podlagi tega kritja banka izda denar. Čim večje je kritje, tem večjo količino denarja lahko izda. Kritje pa ni 100%. Procent kritja je z zakonom določen. Skoro v vseh državah se suče okoli 30%. Če ima torej Narodna banka zlata in deviz za 30 zlatih dinarjev, lahko pusti v promet eno novčanico za 100 din. Narodna banka kupuje zlato in devize, vsled česar se količina podlage menja in vsled tega se menja tudi množina de-

narja v obtoku = denar, ki kroži med ljudmi. V obtok pa pušča denar tako, da daje menična posojila, večinoma drugim bankam in ta posel se imenuje eskont.

Če torej neka privatna banka prinese Narodni banki menico za din 100.000 ne dobi izplačanih polnih 100.000, ampak za obresti manj. Te obresti se imenujejo

menični eskont.

Obrestna mera, po kateri so obresti izračunane, pa se imenuje službena obrestna mera ali skratka službeni diskont. Od te obrestne mere zavisi tudi obrestna mera, po kateri potem banke dajejo privatnikom posojila. Danes je n. pr. službeni diskont 5%. To se pravi, da privatne banke plačajo Narodni banki 5% obresti za menična posojila, one pa potem privatnikom zaračunajo nekoliko več — okoli 8%. To je privatni diskont.

Omenili smo že enkrat, da gospodarstvo potrebuje neko določeno količino denarja v obtoku, da lahko normalno funkcionira (deluje). Če je denarja več, govorimo o inflacijski, če pa ga je manj, o deflacijski politiki Narod-

ne banke. To politiko banka izvršuje s pomočjo diskonta. Če opazi, da je denarja premalo v obtoku, zniža diskont in banke bodo pri njej lažje vzele kredit. Če pa opazi, da je denarja preveč v obtoku, dvigne diskont in s tem otežkoča kredit. Najvišji diskont ima danes Albanija in to zato, da je tudi privatna obrestna mera visoka, vsled česar tujci radi investirajo, (vlagajo v razna podjetja, tovarne itd.), svoj denar v taki državi. Z visokim diskontom dela tista država, ki noče sama povečati novčnega obtoka, ampak vabi tuj kapital v deželo. Če taka država oziroma njena notna banka potem zniža diskont, se tujcem več ne izplača držati svojega denarja v deželi in to povzroči

beg tujega kapitala.

Narodna banka ima torej različne vzroke in cilje vsled katerih dviga oziroma znižuje diskont. To nihanje diskonta se imenuje diskontna politika.

Narodna banka je kot državni blagajnik tudi čuvar državne valute. To se pravi, da ona mora skrbeti za to, da valuta ostane na zunanjih tržiščih čim bolj stalna — stabilna. To ona najbolje doseže s tem, da vodi pametno devizno politiko. To se pravi, če opazi, da je njenih deviz na trgu preveč, kar ima za posledico padec cen (če je na sejmu mnogo živine in malo kupcev, cena pade), mora ona magari skrivno nastopiti kot kupec svojih deviz, da popravi ceno svoje valute — da popravi takozvani tečaj. — S tem smo podali splošno obeležje

narodne banke. Te se v glavnem pečajo s posli, ki smo jih omenili: izdajanje novčanic oziroma emisija, dajanje meničnih posojil: eskont in vodenje sistematične diskontne in devizne politike. Vsi ti posli so nekako višji bančni posli, zato je tudi položaj Narodne banke nad privatnimi bankami.

Govorimo o narodni banki in o privatnih bankah zato, da bi jih lažje ločili. Ti nazivi pa niso točni, ker je skoro povsod tudi narodna banka popolnoma privatna banka, ki ima za razliko od drugih omenjene privilegije (prednosti), da more vršiti funkcijo državnega blagajnika. V Bolgariji in Rusiji pa je narodna banka popolnoma državna, to se pravi, država je njen gospodar. Skoro povsod drugje pa je Narodna banka privatna banka, v obliki

delniške družbe.

Delniška družba je združitev kapitala večih ljudi, ki se imenujejo delničarji. Kapital je razdeljen na manjše zneske: delnice. Delnica je papir, na katerem stoji zapisan določen znesek. To je en delček kapitala delniške družbe. En delničar ima lahko več delnic. Često se zgodi, da vse delnice enega podjetja pridejo v ene roke. Za ustanovitev delniške družbe je potrebno posebno dovoljenje. Ko so vse formalnosti izvršene, se skliče občni zbor, na katerem se voli upravni in nadzorni odbor. Voli se po delnicah. Vsaka delnica je en glas. Včasih je deset ali pa sto delnic en glas in kdor nima dovolj delnic, sploh nima volilne pravice. Torej tu ne volijo osebe ampak

*Vigred se v deželo vrača,
z njo oživilja polje, vas;
zemlja k soncu se obrača,
»Gruda« pa obiše nas.*

*Po vseh gričih, logih, tratah
Aleluja se glasi —
»Gruda« nosi nje pozdrave
v naše boljše srečne dni.*

delnice. Francoska Narodna banka (Banque de France) je tudi delniška družba. Ona pa ima taka pravila (statute), da ima glasovalno pravico samo prvih 200 največjih delničarjev. Vsi drugi so manjšina in nimajo kaj odločati. Glasovalna pravica je važna zato, ker se z glasovanjem izvoli uprava, ki bo vodila družbo. Uprava torej upravlja z vsem premoženjem družbe. Koncem vsakega leta pa se skliče redni občni zbor in tu uprava položi svoje račune o poslovanju v preteklem letu. Nadzorni odbor pregleda to delo podrobneje in predlaga upravi razrešnico ali pa ne. Iz zaključka knjig se vidi družbin dobiček. Od tega dobička se nekaj spravi za slaba leta in

se takrat krije s tem morebitne izgube. Ta spravljeni kapital se imenuje

rezervni fond.

Večji del dobička pa se razdeli na delnice. Izračuna se koliko odpade na eno delnico in to se imenuje dividenda. Če je dividenda visoka, imajo tudi delnice visoko ceno in jih je težko dobiti.

Ker je delniška družba tipična za banke in ker so skoraj vse narodne banke, med njimi tudi naša Narodna banka Kraljevine Jugoslavije po svoji pravni obliki delniške družbe, je za poznavanje istih potrebno poznati vsaj v glavnih obrisih delniško družbo.

Peter Rutar:

Mreža bele groze

Roman

»Pusti, Mirt, v mestu ni nič primernege zate. Te golobice so že vse preveč poučene in bi ti katera utegnila zadrgniti vrat! Saj je na deželi dovolj zdravja in lepote, lahkomiselnosti pa na pretegl!«

Zadovoljno je tlesknil z jezikom, ko je pomislil, kako mu gre vse kakor namazano. Uslužen natak je takoj s poklonom obstal pred njegovo mizo:

»Ilustrirane liste!« je zanosljal Mirt v francoščini. Vedel je, da v Ljubljani človek šele tedaj dobi pravo veljavo, če ne govori po domače. Lahko je magari cigansko, samo da ni slovensko, pa koj vzrasteš v očeh ljubljanskega meščana.

Zaradi lepšega je Mirt začel brskati po listih, prav za prav pa je le premišljeval zgodbo svojega življenja. Pestro so plesale pred njim slike iz minulosti. Kje je tista davna, razigrana mladost, ko mu je kri prekipevala v žilah kakor peneče se vino! Takrat se je bil zapletel z Grivarjevo Rezo, ki je bila kakor živa umetnina. Vraga, dren bi se bil ogrel ob njeni bujni lepoti, kako pa naj bi bil šele Mirt ostal hladnokrven! Potem

je prišlo, da se ga je deklet oklenila in mu zaupala, kako je z njo. Tedaj ga je streslo in je sklenil, da se umakne solzam, prošnjam in hudim jezikom. Prav za prav je imel deklet rad, toda življenje je vendar kazalo drugače. Mirt je bil že tedaj navezan sam nase. Oče mu je skrbel komaj za obleko in mu le tu in tam priskočil kaj malega na pomoč, v glavnem pa se je Mirt šolal iz lastnih sredstev, ki jih je bilo treba sproti prisluziti. Šlo je trdo, zato se je Mirt zgrozil že ob sami misli, da bi na to stisko pritisnilo še novo breme. Ko se je prepričal, da mu je deklet vdana brez pridržka, jo je zarotil, naj molči in mu ostane zvesta, pa jo je zopet mahnil po svetu.

Bilo pa je odslej kakor zakleto. Sredi učenja je v svoji samotni študentski sobici često zaslišal otroški jok, dekliško ihtenje in robato preklinjanje žuljavih hribovcev. In kakor se je napenjal, da bi ostal za vse to gluhi, se mu ni posrečilo. Po tri, po štiri ure je dostikrat presedel pri knjigah, a nazadnje ni niti vedel, kaj je imel pred seboj.

Preživiljal se je s poučevanjem razvajenih otrok v premožnih družinah in je živel primeroma udobno. Odkar pa je vedel, kako je z Rezo, se mu je celo zgodilo, da sproti ni vedel, kaj ga njegov gojenec vpraša. Med razlaganjem in posajevanjem je izgubil vodilno miselno nit, beseda mu je zastala, jezik se mu je zatikal in nazadnje je spravil iz sebe nesmisel, ki ga sam ni razumel. Njegovi gosposki učenci so ga začudeno pogledovali, starši pa so mu zapored sporočali, da bo njih ljubljeneц odslej moral izhajati brez domačega učitelja.

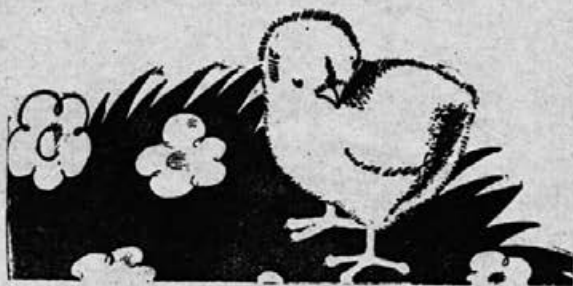
Tako se je lepega dne Mirt sredi tujega vele mesta zavedel brez dohodkov. Bilo je nekaj dni pred izpitom, kjer je bil potlej tudi uspeh temu primeren. Komisija ga je soglasno odklonila in Mirt je moral spoznati, da je ubadanje in pehanje dveh dolgih let bilo zaman. Z zadnjim denarjem, kar mu ga je še ostalo, je šel na pot, ki vodi tako čudovito naglo navzdol: zavlil je v beznico in pil, dokler niso utihneli vsi tisti glasovi, ki so ga zadnji čas begali in razjedali: otroški jok, deklinško ihtenje in preklinjanje robotih hribovcev. Med izgubljeni in blodnicami, med potepuhi in hotniškimi zvodnicami se je razživel in spoznal nižine, kjer ni očitkov, vesti in ne kesanja. V tej družini je spoznal nov svet in s koraki izkoreninjenega človeka zagazil vanj. Hotnicam je preskrboval odjemalcev, izžetim pohotnežem je privabljal dekleta in se tako uril v čisto drugačnih poslih kakor si jih je izbral v študiju. Prej je bil pravnik in je hotel braniti pravico in postavo, zdaj pa je v zasmeh vsem pisanim in nepisanim postavam vlačil človeške žrtve v mlakužo najbolj strupenega močvirja.

V takih razmerah je obesil učenje na kol. Prišel je kmalu tudi s paragrafi navzkriž in bil deležen gostoljubnosti policijskih zapovor in sodnijskih ječ. To je bila zanj nova visoka šola, kjer je polagal izpite z vse boljšim uspehom, kakor prej na univerzi. V nekaj letih je bil zanesljiv steber mednarodnega zločinskega sveta. In kakor je bil izključen iz dostojne človeške družbe, tako je

imel njegov sloves v zločinski družbi visoko ceno.

Kljub zamišljenosti je Mirt opazil skozi okno, da ga opazuje neznanec, ki ne odmakne pogleda od njega. Pustolovčevo izkušeno oko je spoznalo detektiva, policijskega agenta, ki ga morda opazuje samo iz dolgočasje, morda pa tudi —. Ob misli, da bi utegnila policija vohljati za njim, se je Mirta polastil notranji nemir. Stopil je k telefonu, naročil avto, poravnal natakarkju račun in se izpred nosa odpeljal detektivu, ki je občudoval pustolovčev oblastni, samozavestni nastop in zadovoljni izraz njegovega obraza. Preprosti birič postave ni niti slutil, kdo mu je ta trenutek izginil izpred oči. Bulžil je zdaj sem, zdaj tja po ulici, preklinjal natihoma vročino in ugibal, kako bo do konca meseca preživel sebe in družino, ko je minila komaj prva polovica meseca, pa že ni o plači nobenega sledu več in so trgovci gluhi za kredit.

(Dalje prihodnjč)

Jože Jermančič:

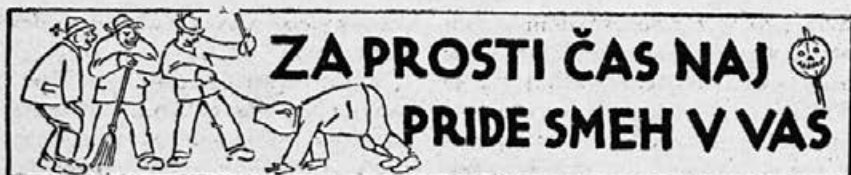
Pomlad v vinogradu

*Sneg se taja
v doline vode beže...*

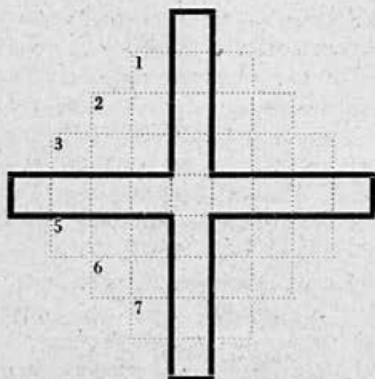
*V dolinah življenje šumi:
ob rekah brezdomci čakajo
pomladnih dni.*

*Moje srce se taja.
V poganjkih na trsu
lahna solza žari:*

*bo na zemljo zdrknila,
v dolino spoltzela,
brezdomce objela
ob šumečih vodah.*

Križ

1. rastlinska bolezen, 2. perilo, 3. žival, 5. slovanski narod, 6. orodje, 7. števniki.

V križu vodoravno in navpično mesto v Evropi. Rešitve je treba poslati do 10. maja t. l.

REŠITEV »LESTVE«

Navpično: 1. Za staro pravdo, 2. petelinje pero.

Vodoravno: 3. srobot, 4. Rumuni, 5. Radeče, 6. dninar.

— Prejeli smo 122 rešitev, med temi 98 pravih. Izžrebana sta bila Stanko Štefančič, Ivanje selo pri Rakeku in Ivan Kovač, Št. Vid.

ZADNI ČAS

Brkač: »Veš, ti Blekač, danes te zadnjikrat opominjam, da plačaš svoj dolg!«

Blekač: »Hvala Bogu, saj je že zadnji čas, bom imel vsaj mir od zdaj naprej!«

RAZTEGNJENA USTA

Teta: »Nikar si ne razteguj ust, Lojzek, da ne boš imel tako širokih vse življenje!«

Lojzek: »Ali si si jih tudi ti v mladosti raztegovala?«

NE ZNA VSAK

Gospa Sitnačeva: »Ti pa znaš, Ančka, okna si umila le znotraj, zunaj pa ne.«

Služkinja: »Ja, veste, to sem napravila zato, da bomo mi lahko gledali druge, oni pa ne bodo mogli nas!«

NI VEDELA ...

Gospodinja: »Za božjo voljo, kdo pa vam je rekel, da pokličite živinozdravnika?«

Služkinja: »Saj ste mi rekli naj grem po zdravnika, ker je vaš stari osel zbolel. Kje sem si pa mislila, da s tem mislite vašega moža!«

SOLARSKA MODROST

Jožek: »Veš ti, Polde, jaz bi pa bil rad krava.«

Polde: »Zakaj pa to?«

Jožek: »Radi tega, da bi me učitelj ne mogel več imeti za osla!«

SAMO MAJHNI

Meščan pride v vas in vpraša Gorjanca: »Ali se je v tej vasi rodil kakšen velik mož?«

Gorjanec: »Ne, pri nas se rodijo samo majhni otroci.«

IZ MESTNE SOLE

Učitelj razlaga v šoli, da je nevarno poljubljati živali. Vpraša učence: »Kdo ve povedati kakšen primer iz življenja, da je to res?«

Boris: »Jaz, gospod učitelj! Moja teta je poljubljala psa, pa je kmalu nato poginila.«

Vesele velikonočne praznike
želi svojim gostom in odjemalcem

Peter Šušteršič

vinska trgovina in gostilna
pri Tomčetu, Seničica, Medvode

CEL TRAVNÍK V PRALNEM KOTLU!

Kakor spravi solnce, kadar belimo perilo na travniku, na milijone kisikovih mehurčkov skozi mokro perilo, prav tako potisne Radion na milijone kisikovih mehurčkov s čistilno peno milo vred že med pranjem skozi tkanino. Veliko bolj zanesljivo in hitro postane na ta način perilo snežno-belo in čisto!

Schichtov

RADION

**DELUJE V KOTLU
KAKOR SOLNCE NA TRATI**

La VELIKONOČ

KUPITE NOVE ČEVLJE

Otroški gumijasti čevlji na zaponko praktični za šolsko dečo, ki imajo daleč do sole. Vel. 27-30 Din 25.—, 31-34 Din 29.—, ženske Din 35.—.

Ugodni platneni polčevlji na zaponko z gumijastim podplatom in nizko peto. Delane v drap in sivi barvi.

Najbolj zahtevani otroški čevljiček iz finega laka z zaponko in močnim usnjenim podplatom. Od št. 24-26 Din 49.—, od št. 27-30 Din 59.—, od št. 31-40 Din 69.—.

Lahki damski čevlji izdelani iz močnega platna z okrasom iz dišilina. Jako so lahki, udobni in pripravi za lepo vreme.

Močni moški polčevlji, a popolnoma novim okrasom, iz rujavega usnja s usnatim podplatom. Stanejo samo Din 99.—.

Najboljša zračna otroška obutev za pomlad, so sandali iz močnega usnja z usnjenimi podplati. — št. 27-30 Din 49.—, št. 31-34 Din 59.—, št. 35-38 Din 79.—. Moški Din 99.—.

Novi pomladni model. — Lahki udobni ženski čevljički izdelani v rjavi barvi so za Vaš novi kostim najbolj primerni.

Novi model. Za elegantnega gospoda k pomladanski obleki, okusni čevlji v drap-rujavli kombinaciji.

Nemirni deci za solo in igro so najprimernejši ti polčevlji iz močnega usnja z neraztrgljivimi gumijastimi podplati. — št. 31-34 Din 49.—, od št. 35-38 Din 59.—.

Elegantni, lahki in zračni damski sandali. Izdelani iz močnega belega usnja, kombiniranega s plavim usnjem preko nartli.

Lahki moški polčevlji izdelani iz rujavega usnja s kožnatim podplatom. Luknjasti okras pospešuje zračenje noge. Stanejo samo Din 99.—.

Za Vaše najdražje flin in lahki čevljički v rjavi barvi z okusnim okrasom in preponke preko nartli. t. 27-30 Din 59.—, št. 31-34 Din 69.—.

UDOBNOST NAD VSE! Izrezani v nartu in bogato okrašeni čevlji. Vežejo se z okrasnimi pentljami. Jako so lahki, zato jih kupite za sprehod.

Rata